№ 37 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 17 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ **1916** ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 17 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ № 37

ՀՈՐԻԶՈՆ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան . . . . 10 ռուբ.
Կէս տարին . . . . 6 ռուբ.
Ամսական . . . . 1 ռուբ.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան . . . . 12 ռուբ.
Կէս տարին . . . . 7 ռուբ.

Բաժանորդագրութիւնը ընդունւում է իւրաքանչիւր ամսի սկզբից, և պիտի վերջանայ անպատճառ յետագայ որևէ ամսի վերջին։

Մարտի մէկից մինչև տարւայ վերջը արժէ 9 ռուբլի։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐ. և ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹ. ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ

Հասցէ փոխելու համար պէտք է ուղարկել 20 ԿՈՊԷԿ (կարելի է և նամականիշով) և հին հասցէն, առանց որի դիմումները կը մնան ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ.

ԱՌԱՆՁԻՆ №-Ը ԱՄԷՆ ՏԵՂ 6 ԿՈՊ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ ԵՆ ԱՄԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ.—1-ին երեսի վրայ տող (պետիտ) 10 կոպ., Կովկասից դուրս 20 կոպ. 4-րդ երես 5 կոպ., Կովկասից դուրս 10 կոպ.

ԱՊԱՌԻԿ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՉԵՆ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ

Խմբագրութիւնը բաց է 9—3 ժամ., գրասենեակը 9—3 ժ. ցերեկ. և 6—8 ժ. երեկ.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԽՄԲԱԳՐԻ ՄՕՏ ժ. 2-ից մինչ 3-ը։

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція Газеты „Оризонъ". Сололакская ул., № 6, кв. 1, Телеф. № 15—57.
կամ Tiflis (Russie, Caucase), Redaction „Horizon".

ՕՐՒԱՅ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՆՑՔԵՐԸ

Ռուսաց արևմտեան ճակատում փոփոխութիւններ չկան։ Կովկասեան ճակատում շարունակւում է թիւրքերի հետապնդումը։

Ֆրանսիացիները շարունակում են զօրքեր և ռազմամթերք ափ հանել Սալոնիկում։

Արևմտեան ռազմաբեմում շարունակւում է հսկայական ճակատամարտը Վերդէն բերդի շրջանում։

ԲՈՐԼԻՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Գ.

ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւնը, առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի, բժշկութիւն նաև ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ. Թոքախտի, սրտի և ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորած ՇԱՆՔԱՑԻՆ ՌԵՆՏԳԵՆԻ ճառագայթներով. Ամեն օր 9—1 և 5—7 ժ., կիրակի օրերը 9—12-ը։

Բեհբուտովսկայա № 23, հեռ. 7—94։
123 25—14

ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ
(Կախեթինսկի փող. № 1)

Չորեքշաբթի, փետրուարի 16 ին

«Գաստրոլ եւրոպական ակումբների անձանց». Եգիպտական և Տիբեթական գաղտնիքների յայտնագործողների

ՍԵՎԵՐԻՆԻ և ՄԵՐԻ ՍԻՄԵՆՍԻ,

և խորհրդաւոր եգիպտացի

ԷԼ-ԴԱՐՈՒԶ-ՆՈՐԻՆԻ

Սկիզբը 8 և կէս ժ. երեկ.

Տեղերի գները 1 ռ. 50 կ. մինչև 55 կ.. (Զինուորական տուրքի հետ միասին)։ Տոմսակները նախօրօք վաճառւում են ակումբի շվէյցարի մօտ
180 1—1

Հինգշաբթի, փետրուարի 18-ին

ՆԱՐԻՆԳԻՒԼ (ՄԱՐԻԱՄ) ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԵԱՆ

ԴԱՒԹԵԱՆԻ

մահւան քառասունքեակին, Թանգոյեան ս. Աստուածածին եկեղեցում (Միքայէլեան պրոսպ.) կատարւելու է պատարագ և հոգեհանգիստ, որի մասին յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին, հանգուցեալի ամուսին՝ Յովհաննէս Դանիէլեան Դաւթեանը և եղբօր աղջիկ՝ օր. Շուշանիկ Աբրահամեանը։

Պատարագի սկիզբն է ժամը $10\frac{1}{2}$-ին, իսկ հոգեհանգստինը $11\frac{1}{2}$-ին։
179 1—1

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Հինգշաբթի, փետրուարի 18-ին

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՑԵՐԵԿՈՎ

ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ

Դրամա 12 պատկերով, Լ. Շանթի

ՄԱՍՆԱԿՑ. Է ԱՄԲՈՂՋ ԽՈՒՄԲԸ

ԵՐԳԵՑԻԿ ԽՈՒՄԲ

Սկիզբը ցերեկւայ ժամը 12-ին

Տեղերի գները սովորական են

2—1

Երեկոյեան վերջին հրաժեշտի ներկայացում ի պատիւ Ս. ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ տօնի

ՄԵԾՆ ՎԱՐԴԱՆ

ԿԱՄ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Ողբերգ. 5 ար., Վ. Տիրացեանի

ՄԱՍՆԱԿՑ. Է ԱՄԲՈՂՋ ԽՈՒՄԲԸ

Սկիզբը ժամը ճիշտ 8-ին

Տեղերի գները բենեֆիսային են

Ռեժիսոր՝ ՍԵՒՈՒՆԵԱՆ

Էլեկտրո- „ԼԻՐԱ" Թատրոն

ԱՅՍՕՐ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐՈՒՄ

Տեսարան

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀՈՒ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Դրամա 3 մասից բաղկացած,

ԼԱՒ ԴԵՂԸ, ծիծաղաշարժ։

Մօտ օրերս կը ցուցադրուի հսկայական պատկեր. «Վոլգացու հոգու խռովքումը», ըստ Մաքսիմ Գորկու գրուածքի։

Ադմ. 582 0—128

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎՐԴԻ
ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

Չորեքշաբ., փետր. 17-ին կը կայանայ

ԳՐԱԿԱՆ - ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ

ԵՐԵԿՈՅԹ ՃՈԽ ԾՐԱԳՐՈՎ

Ղեկավարութեամբ Դ. Ղազարեանի և Ն. Սարդարեանի

Մասնակցութեամբ օր.օր. Ս. Դերգրիգորեանի, Անահիտի, Ա. Ֆրանգեանի, Ս. Գալոբեանի, տ. Կարաշեւա-Վասիլեւայի, պ.պ. Նիկ. Աղբալեանի, Ց. Միսաքեանի և Սրգեցիկ խառն. խմբի։ Մանրամասնութիւնները ծրագրում։ Երեկոյթի զուտ արդիւնքը կը յատկացուի ս. Կարապետի ծխ. դպրոցին։

Սկիզբը երեկ. ժամը $8\frac{1}{2}$-ին

Տեղերի գները 75 կոպ. մինչև 3 ռ.։
181 1—1

Թիֆլիսի բուժարաններու աւագ օրդինատոր բժշկուհի

ՍՈՖԻԱ ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ

Ընդունում է ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ունեցողներին ամեն օր $1\frac{1}{2}$—3 ժամը։ Սերգիեւսկ. փող. № 1, հեռախօս 16—67
932 50—15

ԲԺԻՇԿ

Բ. Գ. ՆԱՐԻՄԱՆՈՎ

Վեներական, կաշւի, սիֆիլիս և միզային հիւանդութիւնները։ Բուժում «606» և «914» պրեպարատներով։ Հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր երեկ. ժ. $5\frac{1}{2}$-ից մինչև 8-ը։ Միքայէլեան փող. № 33.
38 Հեռախօս 16.17. 100—32

ՆԱՄԱԿ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻՑ

Մարսէյլ, 22 յունուարի

«Pas de nouvelles, bonnes nouvelles»! «Ոչ լուրեր, բարի լուրեր», կըսէ ֆրանսական առածը։ Եթէ ճշմարտութիւն մը կայ այս խօսքին մէջ, մեզ համար գոհացուցիչ է, որովհետև անցաւ հայկական լուրերու տեղատարափը, որ աշնան սկզբները, աշնան անձրևներու պէս հոսեցաւ դէպի մեզ. հիմա լռութիւն մը կը տիրէ և հազիւ թէ ցանցառ ցանցառ փոքրիկ տեղոյն լուրեր գան վրդովել այդ լռութիւնը. բայց ոչ մէկ պատահում վստահելի է, գուցէ նոր ոճիրներ կը պատրաստուին, կամ թերևս կանգ առած են դանդաղածոյին սարսափները, որովհետև Ամերիկայի ջանքերը անտարակոյս մինչև մէկ աստիճան կասեցուցած կըլլան թիւրքերի խելայեղութիւնը։

Այժմ կըսանք քիչ մը անդրադառնալ Ֆրանսայի հայերուն վրայ և անոնց զգացումներու մասին։ Պարիզ 2,000-ի շուրջ հայեր կը հաշւին, որոնց մէջ կը գտնուի հայ ուսանողներու ստուար թիւ մը. անոնցմէ շատեր ֆրանսական բանակը կը գտնուին իբրև կամաւոր. կան գործաւորներ ալ. իսկ Մարսէյլեանները ընտանիքներ են, մեծ մասամբ լաւ դիրքի տէր, գործարանատէրներ և յանձնակատար-վաճառականներ, կան միլիոնատէրներ ալ։ Բայց իր դիրքի համեմատ զգացումն է, որ կը պակսի հօն. այդպէս կը խօսուի ամէնքը. ուսանողութեան մեծագոյն մասը մեկնութեան մէջ կը փչանայ, թէև վերջերս սկսած է երիտասարդական շարժում մը հոգի առնել. իսկ ուսանողներու մասին գրելէ նոյնը՝ ինչ որ ամենուրեք գիտութեան առարկայ եղած է։ Հայ գաղութը ունի իր փառաւոր եկեղեցին Ա. Մանթաշեանի ծախքով կառուցած և իր քահանան. հայ պարբերաներէն ոչ մէկ թերթ լոյս կը տեսնէ այժմ. «Անահիտ» և «Բանասէր» արդէն թաղուած են. «Ուսանողը» նոյնպէս. մնացած է, կամ թմրած է Հայ կեանքը, իսկ տարին հազիւ մէկ անգամ խիստ տկար կը հնչէ «Հնչակ» պաշտօնական օրգանը։ Վերջերս կարգ մը երիտասարդներ հայրենիք երթալու և թիւրքի դէմ կռուելու դիւրութիւններէն զրկուած, յուսախաբ, ծրագրած էին հայ թերթ մը հրատարակել, բայց կերևի լոյս տեսնելու չափ կենդանութիւն չէ ունեցած այդ մտադրութիւնը։ Այսպէս է Պարիզը, ընդհանուր առումով ոչ գոհացուցիչ. որովհետև ամենէն աւելի պէտք եղող հարազատ ազգային զգացումն է որ կը պակսի։

Հայ Մարսէյլը, իբրև երկրորդ գաղթավայր. այստեղ կը գտնուի 300 շունչ հայութիւն մը, բայց իբր 30 ընտանիք կը հաշուի. ատոնց համար կարելի է ըսել, որ հայ և հաւկիթ համանիշ է, ինչպէս սկզբնատառերու նոյնութենէն իսկ գիտելի, որովհետև այս ընտանիքաւոր հայերը մէկ քանի բացառութիւններէ դուրս ամբողջ հաւկիթի գործով կը զբաղին աւելի կամ նուազ չափերով. ոմանք փոքրաքանակ վաճառողներ են, ոմանք մեծաքանակ և գիրքերին լաւ։ Մնացեալները գաղթական գործաւոր հայ երիտասարդներ են մեծ մասամբ. կան պաշտօնական գործողներ. կայ վաճառականական և այլ վարժարաններու ուսանողութեան փոքրիկ թիւ մը, կամ աւելի ճիշտ կար, կոմմերցիալ հովեր փչեցին։ Գաղութը ունի փոքրիկ և վարձու մատուռ մը՝ տեղացիներու ծախքով պահուող։ Այստեղ կը հրատարակուի 31 տարիներէ ի վեր Մ. Փորթուգալեանի «Արմենիա»-ն, որուն գործունէութիւնը արդէն ծանօթ է. թերթը ունենալով ընդհանուր ազգային և գաղափարական ուղղութիւն մը՝ տեղական հանգամանք չունի։ Ինչպէս յայտնի է, Մարսէյլ ժամանակին ունեցած է հայ գաղթականութիւն մը, մասնաւորապէս նշանակելի է Ոսկան վարդապետի շրջանը, որ հայ տպագրութեան փառաւոր գործիչներէն մին եղաւ. իր հրատարակութիւններէն կը գտնուին տեղւոյս կառավարական քաղաքային հնկայ գրադարանին մէջ. Իբրև յիշատակ հայ անունին, կառավարութեան շէնքին մօտ կը գտնուի հին ուղղագրութեամբ գրուած Armeny փողոցը, որ մաքուր և նշանաւոր կեդրոնավայր մըն է։

Մարսէյլի հայութիւնը աղմկայոյզ գործունէութիւն մը ունի և ազգային զգացումը վառ, շնորհիւ հայ մամուլին։ Ամեն ուղղութեամբ գործողներ կան. 1916 օգոստոսին կազմւեցաւ Երիտասարդաց Միութիւն մը, հայրենասիրական ուղղութեամբ. իր գործունէութեամբ համակրութիւն ստեղծեց. Սեւերով փախստականներուն համար իր կատարած դրամի և հագուստի հանգանակութիւնը գնահատւեցաւ ամենէն, իսկ Մառնի ճակատամարտի տարեդարձին իր մասնակցութիւնը յաջողութեան պսակ մըն էր, որովհետև այդ ցոյցը քաղցր համակրութիւն մը ստեղծեց հայ անունին շուրջ։ Բայց ամենէն աւելի իր էական գործունէութիւնը եղաւ Կովկասի հայ կամաւորներուն ի նպաստ հանգանակութիւնը և հակառակ ընդմիջումներու յաջողեցաւ առաջին անգամ 600 ռ. ղրկել Թիֆլիսի Ազգային Բիւրոյին և կը պատրաստուի մօտերս դարձեալ նոր գումար մը հասցնելու նոյն նպատակով։ Նկատի ունենալով Երիտասարդաց Միութեան գործունէութեան ինչ պայմաններու մէջ կատարուիլը և հանրային զանազան միջանկեալ աշխատանքները, այսքանն ալ խրախուսիչ պէտք է համարել, մանաւանդ որ ասպարէզը գոցուած չէ իր առջև և նորանոր յաջողութիւններ կրնան ձեռք բերուիլ յարատեւութեամբ, որովհետև իր գործունէութեան բարոյական բարձրութեան և միջոցներու ընտրութեան մէջ նախանձախնդիր էր. Կան ուրիշներ ալ իրենց տեսակէտէն գործող. վերջապէս շարժում մըն է, որ գոյութիւն ունի և կրնայ դեռ քնացողներուն թմբիրը փարատել. հայերը կըզգան հայրենիքի պահանջները և ազատութեան ազդակներուն կուզեն նուիրուիլ։ Իսկ ֆրանսական գաղթավայրերէն ամենէն աւելի Ալժերն է, ուր կը բնակի Կամախի հայութեան մէկ փոքրիկ հատուածը, խիստ զգայուն է և եռանդոտ ու միշտ նուիրաբերող։

Ո՛չ, Հայաստանը մոռցուած չէ երբեք ու ամեն զգացումներ մէկ բաղձանքի շուրջ կը զօդուին, կամրանան ու կը գործեն «Ազատութիւն» պահանջելով։

Թ. Եղիշէ

ՑԵՂԻՆ ՃԻԳԸ

—«Հէ՜յ ջան, աղէք, ասա ասէք, ճա,
Միթհամաւա, մեռան,
Հէ՜յ ջան, աղէք, այժ ասէք, այժ,
Բարը մառ է ղյուման...
Յով. Թումանեան

Աշխատանքի ու Ռազմի երգը տենչավառ՝ զոր հնչեց հերոսական Վանի ու պանծալի Այգեստանի հովասուն ծառերուն ներքև եղբայրական հաւաքոյթի մը պահուն՝ Մայիսեան յաղթանակի օրերուն մէջ՝ տակաւին չէ մարած մեր շուրթերուն վրայ։ Հայ բանաստեղծը մեզ հետ էր ու մեզ մօտ այդ իրիկուն։

Վանի երիտասարդութիւնը սրբազան ընդվզումէ մը վառտակարեկ՝ իր վարպետներուն հետ համախմբուած, նոր իրաւակարգերու տակ իր աշխատանքի ծրագիրը կը մշակէր։

Վարպետները տեսան ցեղին ջանքերը՝ իր մեր ընդգաւառին մէջ, տեսան ու հիացան, որ բնաշխարհի հայութիւնը երկար տառապանքներու ընդ մէջէն դարձեալ նոյն տոկունութիւնը, նոյն խանդը, ու նոյն կամքը կը յայտնաբերէ։

Ու եղաւ, որ օր մը այդ ցեղը հալածական՝ ճմլուած սրտով թողուց իր հողը՝ յուռթի և աստանդական ցուպը ձեռին հորիզոնէ հորիզոն փախաղրեւցաւ։

Այդ պատւական ցեղին համար Արարատեան մայրենի դաշտը համայնական գերեզման մը եղաւ և Արարատն ու Արագածը միակ յուշարձանները՝ անսասան։ Սակայն չտեսակաց այդ ցեղը տեւուր մահացումէն ու իր բնածին տոկունութեանը ապաւինելով և իր հայերու երկաթեայ զօրեղ կամքը ոգեկոչելով՝ դուրս եկաւ ասպարէզ պայքարելու անեղ գոյամարտին մէջ։

Սակայն, ինչ կը լսենք մենք այսօր, իմ ազեղ դարբերականներ, կըսեն, որ մենք մեր օճախէն զրկուած՝ ծոյլ ենք եղեր...

Կը լսե՞նք, իմ կտրած ու ջարդ ու փշուր արինակիցներ, կըսեն, որ մենք կատենք Աշխատանքը սրբազան ու խոյս կուտանք հալալ աշխատելէ...

Կը լսե՞նք, ով խորտակուած կեանքեր, կըսեն, որ մենք պարազիտներ ու հացկատակներ ենք իրենց ծոցին մէջ հիւրընկալուած...

—

Դուրս ելենք պահ մը. կարկաչուն առուի հմայքէն, շողին, ցօղին, և այգուն ջերմ համբոյրէն զրկուած չարմըղուն երեսներով հայ կոյսը դիտելու. Տեսէք, անիկա կերթայ հեռեն դէպի տունը Աշխատանքի՝ ուրկէ բռնաւորուած ետ կը դառնայ ունենալով անութին տակ իր կապոցը յաղթական, զոր իրեն համար պատիկ գումար մը պիտի ապահովէ Աշխատանքը մարմնացնող։

Տեսէք, հայ երիտասարդը տենչավառ, զոր ամեն Աստծու-առաւօտ բարիլուսուն, մոռցած իր անցած օրերու հպարտութիւնը, շտապով իր քունը ու խոնջէք կը դիմէ, ուր՝ առաւօտէն մինչև իրիկուն քրտինքի կաթիլներուն մէջ խաչուած՝ իր քրքոջած ու վերան դարձած օճախը կը պահէ, ջանալով հեռու մնալ ամօթաբեր 15-կոպէկանոցներէն...

Մտէք առավաճառը Երևանի, Թիֆլիսի, Ալէքսանդրապոլի, Գանձակի ու պիտի տեսնաք, որ ամենքը, ամենքը, յետին շինականէն մինչև հայ հարուստը՝ հնամեայ ծռած մեզ ճարելու կը նկրտեն յաղթական դուրս գալու համար ներկայ օրերու դժնդակ գոյամարտին մէջ։

Ու վերջապէս տեսէք, ամեն կէսօրին դէպի Նորաբաց թիւրքահայ դպրոցները շտապող հայ մանկիկը ցնցոտիապատ, զոր ոտաբոբիկ ու գլուխ բաց, ապագայ օրերու Արշալոյսին կը պատրաստէ...

Եւ ուրեմն, մոռցէք այդ կանչերը խորթ, ու այդ ամբաստանութիւնները ձրի, քանի որ պիտի ապրի բնաշխարհի հայ ցեղը բարձրագլուխ, քանի որ հաստատուն է իր մէջ սրբազան Աշխատանքի և կենդանի ոգեւորութեան կայծը անշիջանելի։

Հ. Բագրունի

Երևան

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ԳՐԱՒՄԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆՔԸ ՎԱՆԱՅ ՄԷՋ

Վան, 6 փետր.

Լուրը բնաւ անակնկալ մը չեղաւ մեզի համար, քանի որ շաբաթէ մը աւելի այդ ուղղութեամբ լուրեր կը պտտէին, ոչ միայն ժողովրդեան, այլ և զինուորական շրջանակներու մէջ։

Նահանգապետութեան կողմէ մասնաւորը փետր. 4-ին առաւօտեան ժողովրդին յայտարարեց Էրզրումի գրաւման պաշտօնական լուրը. ազդարարելով միանգամայն, որ պէտք էր ժողովուրդը ժամի 2-ին Թաշ-Փողոցի հրապարակը հաւաքւէր տեղի ունենալիք հանդէսին մասնակցելու համար։

Ժամը 1-ին արդէն հրապարակը կը թնդար զուռնա-նաղարայի ձայնէն. գաղթական գիւղացիութենէ բաղկացած խումբերում բազմութիւն մը այրուած խանութներու և աւերակացած տուներու պատերուն և տանիքներուն վրայ կծկտած, օրեան ցոյցին մասնակցելու եկած էր։ Ոմանք կուրախանային, ոմանք իրար կը շնորհաւորէին, բայց ընդհանուր այդ ուրախութեան և ոգևորութեան մէջ տեսակ մը մելամաղձոտութիւն կար, որովհետև ինչքան որ Էրզրումի գրաւմամբ ազդին [illegible] հայերս այլևս կապահովւէինք, բայց անդին զանազաններուն համար (եթէ միայն կը գտնուին) Էրզրումի

digitised by A.R.A.R.@

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Թիֆլիս, 17 փետրուարի

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅՈՒՄ

Որքան էլ խմտսուն մարդիկ չեշտեն քաղաքական մոմենտի լրջութիւնը, որքան էլ Պետական Դումայի նախագահը, մինիստրները և պատգամաւորները ճգնեն զօրեղ տպաւորութիւն թողնել իրենց ճառերով, պարզ է այնուամենայնիւ, որ Դումայի այս նստաշրջանը, գոնէ նրա սկզբնաւորութիւնը այն չէ, ինչ էին անցեալ ձմռան, կամ ամառուան կենդանի նստաշրջանները։

Ռուս հասարակութիւնը և նրա կազմակերպութիւնները միշտ կարիք են զգացել դրսի ցնցող ազդեցութեան, որպէսզի թափ հաղորդեն իրենց նախաձեռնութեանը և բարձրացնեն թէ իրենց և թէ ժողովրդի տրամադրութիւնը։

Թէև մեծ պատերազմը բաւական ոգևորութեան և լրջութեան աղբիւր է, սակայն պարզ է, որ այս նստաշրջանի սկզբում չկան այն ցնցող պայմանները, որպիսիք գոյութիւն ունէին անցեալ ձմեռուայ յաղթական և այս ամառուայ փորձութեան շրջաններում։

Այսօր էլ, ինչպէս յայտարարեց մինիստր-նախագահը, դրութիւնը լուրջ է, բայց ոչ այն տարրական, հանկամատչելի խստութեամբ, ինչպէս ամառը։

Այս է պատճառը, որ կեանքը Պետական Դումայում այնքան էլ կենդանի չէ։ Ճառերը դժգոյն են, թարմ չեն։ Նրանց մէջ չկայ ոգևորութեան անմիջականութիւն։

Կառավարութեան և պարլամենտական բլոկի փոխադարձ յարաբերութիւններն էլ կրում են այդ անորոշութեան կնիքը։ Կառավարութեան նոր ներկայացուցիչը խօսում է Պետական Դումայի հետ բաւական քաղաքավարի տոնով, չի ժխտում մի քանի վերանորոգութիւնների կարևորութիւնը։ Սակայն և չի նկատւում նրա ճառի մէջ շփոթութիւն, անհանգստութիւն, վախ Պետական Դումայի բռնելիք դիրքի վերաբերմամբ։

Դումայի մեծամասնութիւնը յանձին Շիդլովսկու, Միլիւկովի, թէև կանգնած է առաջադիմական բլոկի տեսակէտի վրայ, թէև համարեա ոչինչ չի զիջում բլոկի ծրագրից, բայց պարզ զգացւում է առարկութիւնների տեսական բնաւորութիւնը։ Տոնի արհեստական վճռականութիւնն էլ ցոյց է տալիս դիրքի թուլութիւնը և իրագործման կասկածելիութիւնը։

Կառավարութեան ղեկավարը այսպիսի մի ժամանակաշրջանում հնարաւոր է գտնում յայտարարել, որ ներքին կեանքը «պէտք է գիտել, գննել, ուսումնասիրել...» Դեռ պէտք է գննել, ուսումնասիրել... Իբրև վայրկեանի հրատապ պահանջ, նա առաջադրում է... «ուղղափառ եկեղեցական ծխի բարենորոգումը», «վոլոստի վերակազմութիւնը», առանց բացատրելու թէ ինչ ասել է վերակազմութիւն։ Օրէնսգծեր են մշակւում և քաղաքային կանոնադրութեան փոփոխութեան, Սիբիրի մի քանի մասերում (ի հարկէ, ոչ Անդրկովկասում) զեմստւօ մտցնելու համար։

Ոչ մի խօսք չկայ ընդհանուր ռեժիմի փոփոխման մասին, որի վրայ կանգ առան, թէ նախագահ Ռոդզեանկօն, թէ բլոկի պաշտօնական ճառախօս Շիդլովսկին, թէ Միլիւկովը։ Անշուշտ ամեն ինչ համարւում է միայուն, կայուն և յաղթութեան համար միանգամայն նպաստաւոր։ Գ. Շտիւրմերը այսքանը միանգամայն բաւական է համարում «ազգաբնակութեան հայրենասիրութիւնը» վառ պահելու, և «ներքին տարաձայնութիւնները» վերացնելու համար։

Կառավարութեան այսպիսի տրամադրութեանը Պետական Դումայի մեծամասնութիւնը Շիդլովսկու և Միլիւկովի բերանով հակադրում է առաջադիմական բլոկի ծրագիրը։ Յայտարարում է, թէև շատ մեղմ տոնով, որ ժողովրդի հակամարտ տարրերի համերաշխութեան հանդէպ «արժանի պատասխան կը լինէր հին քաղաքական յանցանքների մոռացումը» (ամնիստիա)։ Անհրաժեշտ է դադարեցնել ցեղերի «բաժանման քաղաքականութիւնը»։ Անհրաժեշտ է տեղական ինքնավարութիւնը տարածել «ամբողջ կայսրութեան մէջ»։ Պէտք է ժողովել Ֆինլանդական սէյմը, պահպանել այդ երկրի սահմանադրութիւնը։ Ընդհանրապէս հրապարակ են հանւում առաջադիմական բլոկի առաջադրած պահանջները, և որ ամենագլխաւորն է, նորից մատնացոյց են անում հասարակութեան վստահութիւնը վայելող մինիստրութեան անհրաժեշտութեան վրայ։

Միաժամանակ շեշտում են, որ «ժողովրդի հոգուց պէտք է հեռացնել նրա կրած վիրաւորանքների վիշտը և ամոքել հին վէրքի ցաւը»։ Բոլորը վկայում են, որ նորանոր յետաձգումները «կարող են երկրին սպառնալ ամենալուրջ հետևանքներով», որ «հայրենիքին սպառնացող վտանգը դեռ չէ անցել»։

Այսքան համոզիչ բացատրութիւններից յետոյ, մարդ այնուամենայնիւ չի կարողանում գլխի ընկնել, թէ հասարակական ուժեղ և լայն խաւերի վրայ յենւող առաջադիմական բլոկը ինչ է անելու իր պահանջների իրականացման համար։ Չէ որ ներկայ մինիստրական կազմը նա չի համարում հասարակութեան վստահութիւնը վայելող մարմին։ Ուրեմն, բլոկը չի էլ սպասում, որ Շտիւրմերի կաբինետը ինքը իրագործի այդ ծրագիրը։

Բլոկի ներկայացուցիչների ճառերի ոգին, թափը, ապագայ անելիքների մասին ակնարկների կատարեալ բացակայութիւնը,— ցոյց են տալիս, որ բլոկը ուզում է լոկ տեղեկացնել հասարակութեանը, որ ինքը դեռ չի փոխել իր կարծիքը իշխանութեան մասին։ Նա ոչինչ չի նախագծում ապագայ գործողութիւնների համար և ոչ մի խորհուրդ էլ չի տալիս հասարակութեանը։

Մենք առիթ ենք ունեցել շեշտելու, որ Ռուսաստանի ներքին կեանքը անդրադարձնում է պատերազմական իրականութիւնը։ Ինչպէս տարտամ, անորոշ է դրութիւնը պատերազմի դաշտում, այնպէս էլ սպառողական, անորոշ և «պոզիցիօն» է դրութիւնը ներսում։

գրաւումը նոր կոտորածներու պատճառներ պիտի ստեղծէր։

Հրապարակի երկու կողմերը ռուս և հայ զինուորներով շղթայ մը կազմած էր. մէջ տեղ պատրաստուած էր բեմ մը եկեղեցական արարողութեան համար։ Ժամի ճիշտ 2-ին պ. Տեփոնէն իր ընտանիքով եկաւ. բարեւելով և միանգամայն շնորհաւորելով ամբողջ զինուորականութեան, խօսքը ժողովրդին ուղղելով ըսաւ, որ Էրզրումի գրաւմամբ երկիրը վերջնականապէս ապահովուած ըլլալով, այլևս ժողովուրդը կրնայ խաղաղ աշխատանքով ապրիլ։ Յետոյ Դանիէլ վարդապետ սկսեց եկեղեցական արարողութիւնն և լմնցնելով ողջունեց ռուսաց բանակը, իր կատարած յաղթութեան համար, և ըսաւ թէ ինչպէս որ ջախջախւեցաւ Թիւրքիան՝ այնպէս ալ պիտի ջախջախուի Գերմանիան։

Լէզգ գիւղէն եկող մի ուրիշ զուռնայ-նաղարայի խումբ միանալով նախորդներուն հետ, թափօրը պ. Երկարեանի առաջնորդութեամբ ուղղուեցաւ դէպի գեներալ պ. . . . . տունը։ Նահանջէն վերջ Վանի փողոցները այսպիսի ստուար բազմութիւն մը չէին տեսած բնաւ. այս առթիւ տպաւորութիւնը զգալի էր։ Գեներալը շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ՝ յայտնեց, որ թափօրը պէտք էր իրենց եկեղեցին առաջնորդւէր։ Հոն կէս ժամուայ ժամերգութենէն վերջ եկեղեցւոյ քով գտնուած հրապարակին մէջ, ուր կեցած էր ռուս զինուորականութիւնը, տեղի ունեցաւ հանդէս։ Ներկայ էին հայ պաշտօնեաներ, կազակներու ֆանֆառը և հայ ու ասորի երկսեռ բազմութիւն մը։

Գեներալ պ. . . . . , նախ ճառ մը խօսեց ռուս զինուորներուն՝ Կովկասեան բանակի յաղթանակի առթիւ, յետոյ խօսքը դարձնելով ժողովրդեան պ. Աշոտ Աթանասեանի միջոցով ըսաւ. ռուս բանակը նոր չէ, որ յաղթականօրէն կը մտնէ Տաճկաստան, անիկա սակայն այս անգամ Տաճկաստան մտաւ վերջնականապէս, դուրս չելնելու պայմանով։ Ժողովուրդն իր շնորհակալութիւնն յայտնեց։ Գեներալն ամենէն վերջ խօսքը ասորի հասարակութեան դարձնելով, անոնց ալ մխիթարական խօսքեր խօսեց։ Այսքանով լմնցաւ հանդէսն ու ժողովուրդը ցրւեցաւ։

Յաջորդ օրը փետր. 5-ին Մուշի և Ախլաթի գրաւման լուրն ևս ստացւեցաւ։

Alfrede

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ԱՌՄԱՆ ԼՈՒՐԸ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏՈՒՄ

(Առաջաւոր դիրքերից)

4 փետրուարի

Խիստ մառախլապատ էր փետրուարի 3-ի գիշերը։ Մշուշը իջել էր թանձրութեամբ և նստել գետնին, մեր դիրքերին։ Պահակների և խուզարկուների ու դիտողների թիւը սաստկացուած էր. պատուիրել էի վաշտին, որ աչալրջութիւնը կրկնապատկեն։ Նստած սպայական բլինդաժում (գետնափոր ամրոց), բաժանում էի զինուորներին ուղարկած փողերը և նրանց ռոճիկները, երբ անակնկալ կերպով հեռախօսը զնգաց և աւետեց ուրախաբեր լուրը Էրզրումի առման մասին։

Անմիջապէս ես և իմ կրտսեր սպայ Վ. Շ., որ վրացի է, դուրս եկանք և ալ թեւից անցանք դէպի ձախը։ Սուրհանդակը հասաւ և յայտնեց, որ հեռախօսով հաղորդելու հրահանգ կայ և բոլոր վաշտապետներին առաջարկւած են հեռախօսի խողովակը անձամբ վերցնել և լսել։ Թողինք անմիջապէս մեր բլինդաժը և հրահանգ ստացանք որոշ ժամին ամբողջ վաշտով «կեցցէ» գոչելու։ Դաւարների տաչութիւնը դադարեցնելով, զգուշացրի պահակներին և դիրքերից 100—200 քայլ հեռացած խուզարկուներին, որ չշփոթւեն շուտով ամբողջ ֆրոնտի երկարութեամբ տեղի ունենալիք յաղթական ուռաներից։

Հասաւ որոշած ժամանակը և ամեն կողմից, բոլոր գնդերի վաշտերի զինուորների բոլոր բերանները մէկէն գոչեցին գոռ «ուռա»։ Աւելի քան մեծ էր ոգևորութիւնը իմ վաշտում շատ հասկանալի պատճառով։ Նախօրօք բոլոր սպաները շնորհաւորեցին նախ և առաջ ինձ։ Վաշտս, որ միատարր է միանգամայն, կազմւած Ռուսաստանի հիւսիսային և ներքին նահանգների ազգասիրական զգացմունքներով լեցուած զաւակներից՝ իր վաշտապետի զրոյցներից արդէն շատ լաւ ճանաչում էր հեռաւոր Տաճկաստանում տանջւող քրդի ճանկերում գալարւող իր հաւատակից և դաշնակից հայ ազգը և նրա երկիրը։ Նա գիտէր, որ Էրզրումը տաճիկների ամուր բերդն է, որ քանիցս անգամ վերցրել է յաղթական ռուսական զօրքը, բայց դիւանագիտական խաղերի շնորհիւ նորից տւել է տաճիկներին։ Եւ «կեցցէ» էր գոչում վաշտս, մառախլապատ մութ գիշերով թշնամու նիրհը վրդովում, և այդ յաղթական գոռ «ուռան» թնդում էր մեր բոլոր դիրքերում։

Ցոյցը կատարեալ էր. պայթեցին և հրացանները, գնդակներն ևս ուրախացած թռան դէպի թշնամու դիրքերը։ Թնաթաթախ գերմանացիները զգացին, որ ռուսական բանակը մեծ յաղթանակ է տարել, քանի որ կէս գիշերով այսպիսի ցոյց է կատարւում... Զգացին մանաւանդ այն ժամանակ, երբ մեր խուզարկուները հասնելով նրանց երկաթալարերին, մի քանի ռումբեր տեղացին և յետ դարձան։ Թշնամու դիրքերից լսւեցին հատ ու կենտ գնդակների վզզոցներ, սակայն դրանք անհետ անցան մառախլապատ գիշերով կատարած մեր գրանդիօզ և ուռաներին չփոթեցնող ցոյցի հանդէպ։

Ցոլակ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԶՕՐՔԻ ՆՈՐ ԳՐԱՒՈՒՄՆԵՐԸ

Թեհրան, 31 յունուարի

Շիրազի դէպքերի մասին հետեւեալ մանրամասնութիւններն են հասել, որոնք բնորոշ են գերմանոֆիլների գործունէութեան վերաբերմամբ. եղած հրահանգների համաձայն, ժանդարմները առաջարկել են փոխ-նահանգապետ Ղաւամին հեռացնել իր ձիաւորները հիւպատոսարանների և օտարահպատակների տներից և չպաշտպանել նրանց։ Մի քիչ դիմադրելուց յետոյ, Ղաւամը ստիպւած է լինում կատարել նրանց ցանկութիւնը։ Օգտւելով դրանից ժանդարմներն ու մուջահիդները ձերբակալում են անգլիական հիւպատոսին ու գաղութը և լեռները տանում։ Դրանից յետոյ գերմանոֆիլները ստիպում են Ղաւամին իր ձիաւորներով միանալ իրենց և Բուշիրի վրայ շարժւել, քանի որ կառավարութիւնն արդէն պատերազմ է հրատարակել Ռուս-Անգլիայի դէմ։ Ղաւամը յայտնելով, որ միշտ էլ պատրաստ է կառավարութեան հրամաններին հնազանդել, անհրաժեշտ է համարում կենտրոնի կարծիքն իմանալ։ Այդ նպատակով նա յատուկ սուրհանդակ է ուղարկում Թեհրան։ Սակայն մինչև վերջինից պատասխան ստանալը, ժանդարմներն այնպիսի դիրք են բռնում, որ ընդհարումն անխուսափելի է լինում։

Արիւնահեղ կռիւը տեւում է ամբողջ 10 օր, որից յետոյ Ղաւամը հեռանում է։ Ժանդարմներն ու մուջահիդները կողոպտում են ինչպէս նրա, նոյնպէս և նրա տան շուրջը գտնւող տները, կողոպտում են նրա կողմնակից համարւողներին և հրացանազարկ անում կասկածելիներին։

Շիրազի վնասներն այդ ընդհարումներից և կողոպուտներից մօտ 25 միլիոն են հաշւում։ Ղաւամը այժմ քաղաքից դուրս իր ուժերն է սարքաւորում քաղաքի վրայ յարձակւելու համար։

Շիրազում գտնւող ժանդարմ-մուջահիդների որոշ խմբեր Բորազջան են գնացել և այնտեղի մուջահիդների խմբերին միանալով դէպի Բուշիր են դիմել։ Լուր է տարածւած, իբր թէ սրանց և անգլիական զօրքերի մէջ թեթև ընդհարում է եղել։

Այն լուրը, թէ անգլիական զօրքը Քիրման դիմելու նպատակ ունի, կամաց կամաց հերքւում է։ Գուցէ Քիրմանի աստիճանաբար հանգստանալու հանգամանքն է գրգռում անգլիացիներին այլևս արշաւազօրք չուղարկել։ Գուցէ և ուրիշ պատճառներ կան. այսքանը պարզ է, որ Նէհ եկած անգլիական զօրքը, մի փոքրիկ պահակախումբ թողնելով Նէհում, Սիստանի ճանապարհով վերադարձել են։

Ռուսական զօրքերը սակայն, շարունակում են աւելի և աւելի թափանցել երկրի ներսը։ Վերջին օրերում նրանց զանազան զօրամասերը գրաւել են Միլայերը Համադանի շրջանում և Սագըզը Սովուջբուլաղի ուղղութեամբ։

Ղազւինից փոքրաթիւ մի զօրամաս դէպի Զանջան է դիմել, իսկ աւելի փոքրաթիւ մի խումբ Թեհրան գալով Վերամին է դիմել։ Թւում է թէ այս վերջինում յայտնւող աւազակախմբերին հետապնդելու նպատակով են գնում։

Ազգաբնակութիւնը, որ սկզբում մեծ հետաքրքրութիւն էր ցոյց տալիս դէպի այդ նորութիւնը, այժմ արդէն սովորել է։

Եմ.

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

ԳԼԽ. ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԻ ՇՏԱԲԻՑ

15 փետրուարի

Արեւմտեան ճակատ.—Ֆրիդրիխշտադից դէպի հարաւ-արևելք Լաուցէ գետի բերանի և Իլլուկստի մօտ ուժեղապէս կրակում է թնդանօթներից, գնդացիրներից և հրացաններից։ Գալիցիայում միջին Ստրիպայի վրայ Բուչաչից դէպի հիւսիս կրակով յետ մղեց թշնամին, որը փորձում էր մօտենալ մեր խրամատներին։

Կովկասեան ճակատ.—Թշնամու հետապնդումը շարունակւում է։

ՏԱՃԿԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԼՈՆԴՈՆ, 14 փետր.—Զինւորական մինիստրութիւնը հաղորդում է, որ երեկ առաւօտեան թշնամու զօրասիւնը յարձակման է ենթարկել Բարրամի հարաւ-արևելեան կողմը գեներալ Սեկինսի զօրաբաժնի կողմից, որը բաղկացած է եօմանրիների աֆրիկեան զօրքերից և ցամաքային արտիլերիայից։ Մեր հեծելազօրը սկսել է հետապնդել փախստի դիմած թշնամու զօրասիւնի մասերին։ Օդանաւը զեկուցել է, որ հետապնդումը շարունակւում է։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՌԱԶՄԱԲԵՄ

ՓԱՐԻԶ, 14 փետր.—Երեկոյեան պաշտօնական հաղորդագրութիւն։ Սոմմայի և Ուէյզի միջև մեր արտիլերիան ռմբակոծում էր թշնամու դաշտային ամրութիւնները, որ զետեղւած էին Բենիգելի դէմ և Տրոյոնից դէպի արևելք։ Վերդէնից դէպի հիւսիս շրջանում, կատաղի կռիւներից յետոյ, որոնք տեղի ունեցան նախորդ օրերի ընթացքում, այսօր դիտւում էր թշնամու ճիգերի նկատելի թուլութիւն, բացի Դուօմոնի բարձունքի և լեռնալանջի միջև գտնւած ճակատի մասից, Վօ գիւղից դէպի հիւսիս, ուր գերմանացիները մեր դիրքերի դէմ ուժեղ գրոհ տւին, որ սակայն յետ մղւեցան։ Դուօմոնի դիրքից դէպի արևելք ու արեւմուտք, որի լանջերը ծածկւած են գերմանացիների դիակներով, մեր զօրքերը խիտ օղակով շրջապատում են թշնամու զօրախմբերը, որոնք առաջացել էին մինչև այդտեղ, սակայն հիմա դժւարութեամբ են դիմանում այստեղ։ Վերջին տեղեկութիւնների համաձայն, երկու կողմի թնդանօթաձգութեան հետևանքով 6՛ մեզ, 6՛ գերմանացիներին հարկ եղաւ թողնել Տալու բարձունքը, որ հիմա ոչ որի կողմից գրաււած չէ։ Ամենուրեք թշնամին կռւի մէջ մտաւ մեր առաջապահ զօրամասերի հետ՝ Բլանդէում և Օրնեւիլում, սակայն դէպի «255» բարձունքն առաջանալու համար նրա արած փորձն անաջողութեան մատնւեց։ Վոգեզներում թնդանօթաձգութիւն էր տեղի ունենում Հարտմանւէյլեր Կոպֆի մօտ, որի ընթացքում մենք այստեղ ցրւեցինք թշնամու մի զօրամասը Սոնոնի շրջանում։

ՓԱՐԻԶ, 15 փետր.— Ցերեկւայ պաշտօնական հաղորդագրութիւն. Բելգիայում մեր մարտկոցները ռմբակոծում էին Սաէնտսարտեէի դիմաց գտնւող դաշտային ամրութիւնները։ Շամպանիում Նաւարինի ագարակի շրջանում, Սուինից դէպի հիւսիս, թշնամին յաջողեցաւ յանկարծակի յարձակումով մտնել մեր առաջապահ գծի մի մասը և մեր պաշտպանողական խրամատը։ Վերդէնից հիւսիս թնդանօթաձգութիւնն ըստ առաջնոյն շարունակւում էր անընդհատ, առանձնապէս կենտրոնական հատւածում և հիւսիսային ուղղութեան վրայ՝ ալ թեւում։ Թշնամին նոր փորձեր չարեց Պուավրի բարձունքի դէմ յարձակւելու։ Երբ երեկոյեան դէմ գերմանացիները մի քանի անգամ փորձեցին գրաւել Դուօմոնի գիւղը, սակայն նրանց ճիգերը խորտակեցին դիմադրութեամբ մեր զօրքերի, որոնց չընկճեցին թշնամու ամենակատաղի յարձակումները։ Դուօմոնի բերդի մօտ, որ առաջւայ պէս ուժեղ կերպով շրջապատւած է, դրութիւնն անփոփոխ է։ Վօ գիւղից հիւսիսային լանջերի վրայ կռիւը նուազ կենդանի բնոյթ ստացաւ։ Վեօվրում թշնամին երեկ երեկոյ և գիշերւայ ընթացքում երեւան հանեց ուժեղ գործունէութիւն, որի ընթացքում երկաթուղու կայարանը քանիցս անցաւ ձեռքից ձեռք՝ յարձակումներով ու հակայարձակումներով, որը սակայն մնաց մեր ձեռքում։ «255» բարձունքի դէմ յարձակման բոլոր փորձերը, Էյնսից դէպի հարաւ-արևելք, ապարդիւն մնացին և պահեցինք նրան մեր ձեռքում։ Աւելի հարաւ գերմանացիների գրոհը Մոնզոյի դէմ վերջացաւ կատարեալ անաջողութեամբ։ Մեր արտիլերիան ճակատի ամբողջ երկարութեան վրայ եռանդուն պատասխանում է թշնամու կրակին։ Վողէզներում մենք ռմբակոծութեան ենթարկեցինք Բանդեսապտի շրջանում թշնամու մի քանի դիրքերը։

ԲԱԼԿԱՆՆԵՐՈՒՄ

ՍՈԼՈՒՆ, 14 փետր. — Հասնում ֆրանսիական հետևակների նոր գնդ... և ռազմամթերքի նոր տրանսպորտն... Երեկ ժամանեց Լոնդոնի եապոնակ... ծովային ագենտ Նորբումասա Սուէ... սուգումն գիտելու համար Սոլունի ա... րութիւնները։ Նրան ընդունեց գեն... րալ Սարրայլը։

Երեկ բերւեցին դարձեալ 47 բուլղ... դասալիք զինուորներ։

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ, 14 փետր.—Սոֆիայ... հաղորդում են, որ հիւանդութեա... պատրւակով Ռադոսլաւովը յետաձ... է ազգային ժողովում երկուշաբթի օրը անելիք իր զեկուցումը դէպի Գեր... մանիա և Աւստրիա-Ունգարիա կատարած ուղևորութեան մասին։ Նմ... նապէս յետաձգւած են հակաճառութիւնները գահական ճառին տալ... պատասխանի մասին, որովհետև օպոզիցիան մերժել է Ռադոսլաւովի առ... ջարկը պատասխանն առանց քննութեան ընդունելու մասին։

ԿՈՊԵՆՀԱԳԵՆ, 14 փետր.—Վիեն... նայից հաղորդում են պաշտօնապէս, որ այսօր աւստրիական զօրքերը գրաւել են Դուրացցօն։ Քաղաքում հրդեհներ են ծագել։

ԾՈՎԻ ՎՐԱՅ

ԼՈՆԴՈՆ, 14 փետր.—«Մալոյեա» շոգենաւի խորտակման վայրը հասնողները ազատել են ուղևորների և նաւաստիների մեծ մասը։ Ըստ երեւոյթին ընկղմւողների թիւը մեծ չէ։ Խորտակման վայրը գտնւում Դուվրից 2 մղոն հեռաւորութեան վրայ։ Ականի պայթիւնն այնքան ուժեղ էր, որ ցնցում զգացւեց այդ քաղաքում։

Անգլիական հիդրոկատար շոգենաւ «Էմպրեսսօֆֆորտ Բիլեամ», որ մօտեցաւ արկածի վայրը «Մալոյեա»-ի ուղևորներին ազատելու համար, ականի զարնւեց և ընկղմւեց 30 րոպէում։ Նրա մարդիկն ափ են հանւած։ Դուվր են բերւած «Մալոյեա» շոգենաւից 3 դիակ։ Զրոյցների համաձայն, հիւանդանոց-նաւի վրայ գտնւում են ... և վիրաւորներ։

ԼՈՆԴՈՆ, 14 փետր.—«Մալոյեա» շոգենաւի վրայ գտնւում էին 119 ուղևորներ։ Ենթադրում են, որ նրանց մեծ մասն ազատւած է։ Ականը պայթեցրեց նաւի ղեկի մասը։

ԼՈՆԴՈՆ, 15 փետր. Մինչև հիմա յայտնի եղան 64 անուններ «Մալոյեա» նաւից ազատւած 199 ուղևորներից։ Ազատւածների ընդհանուր թիւը 250 է։ Նաւի բոլոր ուղևորների ու նաւաստիների թիւը 411 էր։

ԼՈՆԴՈՆ, 15 փետր.—«Լլոյդը» հաղորդում է, որ ռուսական «Պեչենեգա» շոգենաւն ընկղմւած է։ Ազատւած են 15 հոգի։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ՎԵՐՆԻ, 15 փետր.—Երեկոյեան 6½ ժամին որոտով սկսւող երկրաշարժը վերջացաւ ուժեղ ցնցումով։ Երկրաշարժը տևեց 4 վայրկեան։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ԿՈՊԵՆՀԱԳԵՆ, 15 փետր. — «Կեօլնիշէ Ցայտունգի» տեղեկութիւնների համաձայն, Գերմանիան առաջարկութիւն ներկայացրեց Պորտուգալիայի կառավարութեան Պորտուգալիայի նաւահանգիստներում պահւած նաւերի ձերբակալման դէմ՝ պահանջելով բացատրութիւններ։

ԲԵՌՆ, 15 փետր.—Այստեղ հետեւեալ տեղեկութիւններ են ստացւած Աւստրօ-Ունգարիայի դրութեան մասին. ամբողջ Աւստրիայում զգացւում է կենսամթերքի պակասութիւն։ Ունգարիայում սուր բնոյթ է ստացել միսի հարցը։ Գալիցիայում տիֆն ու քաղցն են իշխում. 45—55 տարեկան նորակոչ զինւորները ողորմելի տեսք ունեն։

Դարձեալ հաստատւում է Սկոդայի գործարանում պատահած պայթիւնի լուրը։

Աւստրօ-Ունգարիայի ֆինանսները չափազանց ողբալի դրութեան մէջ են։ Գերմանական բանկերի կոնսորցիումը պէտք է աւանս տայ պարտամուրհակներով, պայմանով, որ դադարեցւի թղթադրամների տպագրութիւնը։

digitised by A.R.A.R.@

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ, 12 փետր.—Նախագահում է Վարուն-Սեկրետ, յետոյ Ռոդզեանկօ։

Ռաչկովսկու առաջարկութեամբ միաձայն ընդունւում է օրէնքի մէջ լեհացիների համար եղած սահմանափակումներին վերաբերեալ օրինագիծը ուղղակի դնել Դումայի քննութեան մօտակայ նիստում։

Անտոնովը մատնանշում է, որ այժմ Ռուսաստանում օդի մէջ կախւած է կաշառակերութեան խնդիրը։ Ամենքը ասում են, որ անկարելի է առանց կաշառք տալու վագոն ստանալ և ուղարկել, և այդպիսի մի ժամանակ 87-րդ յօդւածի կարգով օրէնք է հրատարակւել կաշառք տուողին պատժելու մասին։ Ստացւել է բոլորովին միակողմանի մի դրութիւն. պաշտօնատար անձին կաշառք տուողը պատժւում է, իսկ պաշտօնատար անձի դէմ չի կարելի քրէական դատ բանալ առանց իշխանութեան թոյլտւութեան։ Ահա թէ ինչու վարչական գարանտիայի վերացման խնդիրը հասունացել է։ Անհրաժեշտ է թոյլ տալ քրէական դատ բանալ կաշառակերութեան համար պաշտօնատար անձերի դէմ առանց իշխանութեան թոյլտւութեան, դատավարութեան ընդհանուր կարգով։ Խնդիրը կենսական է, և ճառախօսն առաջարկում է յանձնել այդ խնդիրը դատական յանձնաժողովին, որպէս զի նա իր եզրակացութիւնը տայ կարճ ժամանակում և խնդիրը քննւի Դումայում շտապողականութեան կարգով։

Անտոնովի առաջարկը միաձայն ընդունւում է։

Շարունակւում է կառավարութեան յայտարարութիւնների քննութիւնը։

Պուրիշկեւիչը յայտարարում է, որ երկու օրւայ ընթացքում լսելով ճառերը, ինքը սարսափով յիշեց պատերազմի այն ժամանակը, երբ Դումայում խօսում էին զանազան լեգիոնների։ Չարիքի արմատը ճառախօսը տեսնում է այն բանում, որ ներկայումս խառնւել են հասկացողութիւնները, թէ ինչ է պէտք և ինչ կարելի է։ Խոստովանելով, որ հարկաւոր են մի շարք ռեֆորմներ, որ առանց հասարակական ձեռներէցութեան, որքան էլ նա թերութիւններ ունենայ, և առանց հասարակական կազմակերպութիւնների սանիտարական ասպարէզում Ռուսաստանը չէր կարող կռւել այնպէս, ինչպէս կռւում է ներկայումս,—Պուրիշկեւիչը գտնում է, որ այժմ ժամանակը չէ քննել և մէկ-մէկ դուրս հանել առանձին վրիպումները։ Պէտք է քաշւել նրանց, որոնք չունին բաւականաչափ եռանդ, պէտք է փակել աչքերը թերացումների վրայ յաղթութեան համար յանուն յաղթութեան աշխատողների կամքը։ Ընդհանուր ծափերի մէջ Պուրիշկեւիչը յայտարարում է, որ Կարմիր Խաչի, զեմստւային և քաղաքային միութիւնների և մի շարք ուրիշ կազմակերպութիւնների գործունէութիւնը պէտք է ապագայում արժանանայ ռուս զինւորի և սպայի շնորհակալութեան։ Դառնալով Ռուսաստանի ներքին կեանքին, Պուրիշկեւիչը գտնում է, որ այդ տեղ շատ բան տխուր մտածումների առիթ է տալիս։ Անհրաժեշտ է եկեղեցու ժամանակակից դրութիւնը, անհրաժեշտ է մինիստրների խորհրդի դրութիւնը, ուր չկայ միաձուլող մի կամք և մի հոգի, անհրաժեշտ է, որ այս բոլորին, գերմանացիների դէմ վարած պատերազմի ժամանակ, Ռուսաստանը նորից չի կարելի նախ, Ռուսաստանի ներսը չի կարելի առաջին առնի գերմանական ծածուկ ազդեցութեան (ծափեր բոլոր նստարաններից վրայ)։ Դառնալով լեհական խնդրին, Պուրիշկեւիչը յայտարարում է, որ ինքը առաջ ասում էր լեհացիներին, բայց մի տարւայ պատերազմից յետոյ դիրքն է նրանց ամենամեծ բարեկամը, համոզւելով, որ լեհացիներն իրենց պահում են քաջաբար, կռւելով և մեռնելով ռուս զինւորի հետ միասին։ Ինքն իրեն հարց տալով, թէ ով է յանցաւորը, որ մեր քաջարի զինւորները իրենց սպաների գնդերով կազմով այս զինւորները մարտ չի տարաւ յաղթական մարտերին (?) Բրանդենբուրգեան դաշտերի տակով, Պուրիշկեւիչը մատնանշում է, որ այդ բանում մեղադրում են հրէաներին։ Սակայն յայտարարելով, որ ինքն էլ իր հայրը ասում է հրէաներին և իր հայրը չեն նախել հրէական հարցերը, Պուրիշկեւիչը հնացի վերաբերմամբ, Պուրիշկեւիչը հնարաւոր չի համարում ասել, որ բոլոր չարիքի պատճառը հրէաներն են, և կարծում է, որ գլխաւոր չարիքը կայանում է ռուսական երկաթուղային ցանցի յարմարւած և նախապատրաստւած չլինելու մէջ։ Ցանցաւորն այս բանում նա է, ով նախկին տարիները բուլէն ստեղծել է ժողովրդին արբեցնելուց և պետական հեռապատկերներ չունէր։ Պուրիշկեւիչը դառնութեամբ մատնանշում է, որ երբ Ռուսաստանը յաղթի թշնամուն, Դումայի ընտրութիւնների ժամանակ աջակողմեանները կը մնան ահագին փոքրամասնութեան մէջ շնորհիւ այն բանի, որ ժողովուրդը թիւր հասկացողութիւն ունի այն նպատակների մասին, որոնց հետամուտ են լինում աջակողմեանները։ Իր ճառի վերջում Պուրիշկեւիչն առարկում է այն մտքի դէմ, թէ «ամեն ինչ պատերազմի համար» սկզբունքը սոցիալ-դեմոկրատների վերաբերմամբ գործադրելի չէ։ Ճառախօսը մատնանշում է Պլեխանովի դիրքը պատերազմի մասին, որի մէջ հեղինակը իրեն ուղղւած այն յանդիմանութեանը, թէ նա նացիոնալիստական շովինիզմ է քարոզում, պատասխանում է մատնանշելով այն հանգամանքը, որ պրոլետարիատի միջազգային բանակի առջևից նախ քան պատերազմը անցնում էր գերմանական սոցիալ-դեմոկրատիան, որն ամեն տեղ աղաղակում էր՝ «ոչ մի մարդ, ոչ մի կոպէկ պատերազմի համար»։ Այն ինչ 1914 թ. օգոստոսի 3-ին գերմանական ռայխստագում գերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի պարագլուխ Հաազէն պահանջում էր քւէարկել պատերազմական գումարների օգտին, սոցիալ-դեմոկրատների պատերազմին մասնակցելու օգտին։ Ֆրանսիական սոցիալիստները յայտարարում են, որ սոցիալիզմը բնաւ չի բացասում հայրենիքի սէրը։ Ուստի հարց է ծագում, թէ ինչու միայն ռուսական սոցիալիզմից պէտք է պահանջել հաւատարմութիւն ընդհանուր ինտերնացիոնալին և ընդհանուր սոցիալ-դեմոկրատական իդէալներին, որոնք վաղուց արդէն թաղւած են Գերմանիայում։ Պուրիշկեւիչը չէ մոռանում է, որ Ռուսաստանի պարտութիւնը, Պլեխանովի կարծիքով, այն հետեւանքը կունենար, որ կը դանդաղէր նրա տնտեսական զարգացումը և Գերմանիայից կախւած դրութեան մէջ կը դնէր նրան, խոչընդոտ կը հանդիսանար նրա ժողովրդական ազատութեան գործին, ինչպէս հասկանում է այդ Պլեխանովը։ Եւ այդ,—ասում է Պուրիշկեւիչը,—հասկացել են ռուս սոցիալ-դեմոկրատ բանւորները, որոնք մոռացել են, թէ ինչ կուսակցութեան են պատկանում իրենք, ամենքը գնացել և տառապում են առաջաւոր դիրքերի խրամատների մէջ։

Բուրեանովը յայտարարում է, որ մեր սոցիալ-դեմոկրատ ընկերներից անջատ խօսելով, նա արտայայտում է թէ Ռուսաստանի և թէ արտասահմանի սոցիալ-դեմոկրատների խոշոր մեծամասնութեան կարծիքը։ Գերմանիայի դէմ կռւող բոլոր երկիրների պրոլետարիատի առաջ կանգնած է մի հարց—չթողնել, որ գերմանական միլիտարիզմը յաղթանակէ Եւրոպայի աւելի դեմոկրատ երկիրների վրայ։ Երկրի պաշտպանութիւնը ներկայումս ներքին քաղաքականութեան մի մեծ փաստ է և պարունակում է իր մէջ տնտեսական ու սոցիալական քաղաքականութեան բոլոր հարցերը. այդ խնդրի իրականացումը զուգադիպում է ռուս դեմոկրատիայի շահերի հետ։ Ներկայ մոմենտի պայմանները հրամայողաբար թելադրում են դրա լուծումը իր բոլոր ձևերով ու աստիճաններով։

Ռուս պրոլետարիատը պէտք է մասնակցի հասարակական ինքնագործունէութեան բոլոր արտայայտութիւններին՝ երկրի պաշտպանութեան համար։ Գերմանական սոցիալիստները ցիմմերւալդի համագումարում չընդունեցին ռայխստագի զինւորական վարկերը մերժելու առաջարկը, որ վկայում է, թէ գերմանացիները մինչև հիմա պահում են իրենց նախկին տեսակէտը, որ Համաձայնութեան պետութիւնները պէտք է ընկճւեն։ Ճառախօսը կոչ է անում բանւորական դասին և ռուսական ամբողջ դեմոկրատիային մասնակցել ռուս ժողովրդի ինքնապաշտպանութեան, քանի որ միայն դրանում է արտաքին ու ներքին գրաւականը արտաքին ու ներքին կեղեքումից ազատւելու համար (ծափահարութիւններ)։

Մանկովը ասում է, որ ինքն իբրև սոց.-դեմ. համոզւած է, որ անհրաժեշտ է երկրի համար յամառօրէն պաշտպանել, քանի որ գերմանական հրոսախմբերը գրաւել են ռուսական տերիտորիայի մի մասը և սպառնում են հարւած հասցնել Ռուսաստանի սրտին։

Մակոոնը ասում է, որ ժողովուրդը գիտակցաբար է գնում պաշտպանելու հայրենիքը, բայց վերադարձին նա մեզ բոլորից հաշիւ կը պահանջէ։

Տարասովը յայտարարում է, որ պէտք է կռւել գերմանական բռնատիրութեան, թանգութեան ու սպեկուլացիայի դէմ, կրճատել երկրում զաւթութիւնները, փակել թատրոններն ու կինեմատոգրաֆները։ Հարցնում է, թէ ինչ դրութեան մէջ է Սուխոմլինովի գործը, և յայտարարում է, որ կառավարութեան գլխաւոր ուշադրութիւնը պէտք է կենտրոնանայ բանակի ուժի զարգացման վրայ։ Պատերազմը չպէտք է վերջանայ նախքան աւստրո-գերմանացիների կատարեալ պարտութիւնը։

Դեմչենկօն առարկելով Մարկով II-ին ասում է, որ եթէ զեմստւային ու քաղաքային միութիւններն ու ռազմարդիւնաբերական կոմիտէն չունին թնդանօթներ և հրացաններ, դրա փոխարէն ունին այնպիսի, թէկուզ երկրորդական, բաներ, առանց որոնց բանակը չէր կարող կռւել։ Այդպիսի մեծ գործերում անկարելի է մատնանշել առանձին թերութիւնները։ Եթէ քաղաքների ու զեմստւօների վրայ աւելի պակաս լինէր վարչական խնամակալութիւնը, անտարակոյս նրանք աւելի մեծ օգուտ կը տային։ (Ծափահարութիւններ)։

Մ. Վ. Ռոդզեանկօն անհրաժեշտ է համարում հերքել Մարկով II-ի ասածները հասարակական կազմակերպութիւնների գործունէութեան մասին։ Ներկայումս Ռուսաստանում պաշտպանութեանը անհրաժեշտ միջոցների պատրաստութիւնը բարձրացւած է կրկնապատիկից մինչև 5 1/2 անգամ։ Հասարակական ու արդիւնաբերական ուժերն ահագին ծառայութիւն մատուցին երկրին, որ կը գնահատէ նրանց արժանաւորապէս (ծափահարութիւններ կենտրոնում և ձախից)։

Ռոդզեանկօն գտնում է, որ առհասարակ Մարկով II-ի ընտրած ճանապարհը հաշտութեան հրաւիրելու բոլոր տարրերին և միաժամանակ նրանց հասցնում է վիրաւորանք։ «Ամէն այն ես պատրաստ եմ, ասում է հռետորը, ընդհանուրի բարիքի համար հաւատալ հաշտութեան այն ձգտումին, որ ծնւում է աջակողմեան նստարաններում։ Ես հրաւիրում եմ բոլորին հաւատալ հասարակական տարրերի աշխատանքի անկեղծութեան, հաւատալ, որ միայն միահամուռ ճիգերով, առանց կուսակցական և առանձին հնարաւոր չարաշահութիւնների վրայ կարելի կը լինի զեմստւօների, քաղաքների և արդիւնաբերութեան համատեղ միացումը, որ կոչւում է Ռուսաստան, և միայն այս դէպքում նա կը լինի սպառնալից և կը կարողանայ զինաթափել բիրտ թշնամուն (երկարատև ծափահարութիւններ)։

Նեկրասովը յիշում է, որ միայն արևմտեան ճակատի վրայ զեմստւային միութիւնն ունի եօթ հազար զանազան հիմնարկութիւններ։ Հաշւետւութիւնն արդէն պատրաստ է ներկայացնելու համար Դումային և սրա զինւորական գործերի յանձնաժողովին։ Պետական կենտրոնը ծանօթանալով նրա հաշիւներին, գտաւ, որ ամեն ինչ կանոնաւոր է (ծափահարութիւններ աջից ու կենտրոնում)։

Կարդացւում են հետևեալ հեռագիրները. 1) Բալթեան նաւատորմիղի հրամանատարից. «Խնդրում եմ յայտնել Պետական Դումային սրտագին երախտագիտութիւն ինձ յանձնւած նաւատորմիղին ուղղւած ողջոյնի խօսքերի համար։ Մեր ազգային աշխատանքի շուրջ գնահատումը կը տայ մեզ նոր ուժեր»։ 2) Սև-ծովեան նաւատորմիղի հրամանատարից. «Սև-ծովեան նաւատորմիղը յանձին ձեր գերազանցութեան խորին շնորհակալութիւն է յայտնում Դումային փետր. 9-ի հանդիսաւոր օրում իր սիրալիր ուշադրութեամբ յարգելով նրա ազգական ծառայութիւնը Թագաւոր Կայսրին ու հայրենիքին»։

Կարդացւում է ֆրանսիական պատգամաւորական պալատի նախագահի հետևեալ հեռագիրը. «Դումայի պարապմունքների վերսկսւելու առթիւ՝ այն խանդավառութեան մէջ, որ առաջացաւ Կայսրի հանդիսաւոր այցելութիւնից և ճառից, պալատը դարձեալ յայտնում է Պետ. Դումային իր ամենաջերմ համակրանքը և ողջունում է այն վսեմ ճառերը, որոնք վկայում են ռուս կառավարութեան և ժողովրդի այն աննկուն կամքի մասին, որով իրենց ամբողջ թափը յատկացնում են կենտրոնական կայսրութիւնների դէմ վճռական պայքարի համար, և միաժամանակ շնորհաւորում է դաշնակից մեծ ազգի փայլուն յաղթանակը Էրզրումի առկս»։

Դուման ծափահարութիւններով է ողջունում այդ հեռագիրը, բացականչելով «Կեցցէ Ֆրանսիան» և որոշում է խնդրել Դումայի խորհրդակցութեան պատասխան ուղարկել։

Կոնովալովը նոյնպէս առարկում է Մարկովի դէմ. Մարկովը պէտք է իմանայ, որ հրացանի, գնդացիրի և թնդանօթի գործարան կառուցանելու համար անհրաժեշտ է ամենաքիչը 1 1/2 տարի։ Բանակը գնահատում է հասարակական կազմակերպութիւնները՝ ամենաջերմ ու անկեղծ շնորհակալութիւն յայտնելով նրանց, որի մասին վկայում են բանակների հրամանատարների նամակներն ու հեռագիրները։ Վերջում յայտարարում է, որ ռազմարդիւնաբերական կոմիտէների գործիչներն եւ ուրիշ հասարակական կազմակերպութիւնների հետ մինչև վերջ պիտի կատարեն իրենց պարտքը ուժերի կատարեալ լարումով (ծափահարութիւններ ձախից ու կենտրոնում)։

Վիճաբանութիւնները վերջացան։

Նախագահող Վարուն-Սեկրետը յայտարարում է, որ մինիստրական խորհրդի նախագահի դեկլարացիայի մասին սոց.-դեմ. մի բանաձև են ներկայացրել, որ կառավարութեան հասցէին պարունակում է խիստ ու կոպիտ արտայայտութիւններ. այդ պատճառով նախագահողը հնարաւոր չէ գտնում կարդալ այդ բանաձևը։ Եթէ հեղինակները ցանկանան փոխել դրա խմբագրութիւնը, կարելի է կարդալ։ Հեղինակները մերժում են առաջարկը և նախագահողը բանաձևը ոչնչացած է համարում։

Կարդացւում է մի շտապ հարցապնդում զինւորական մինիստրին՝ զինւորական գրաքննութեան հակաօրինական գործողութիւնների դէմ։

Շտապողականութիւնն ընդունւում է և հարցապնդումը քննւում է ըստ էութեան։

Բուլիկովը 500 յօդւած և ծանօթութիւններ է ներկայացնում, որոնց մէջ ոչինչ չկայ իբր զինւորական գաղտնիք կամ թշնամու համար օգտակար տեղեկութիւններ։

Աջեմեանը անդրադառնալով 1914 թ. յուլիս 20-ի օրէնքի վրայ և Դումայի հիմնարկութեան 14-րդ յօդւածի վրայ, գտնում է, որ այդ հաշւում օրէնքի խախտումն ակնյայտնի է։

Քւէարկութիւնից յետոյ հարցապնդումն ընդունւում է։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՐԾԸ ԼԱՒ ՉԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ

Մոսկւայի հայերը ձեռնարկել են հայ գեղարւեստական գրականութեան լաւագոյն երկերը ռուսերէն թարգմանել տալու գործը։ Ձեռնարկութիւնը գովելի է անպայման. լաւ է դրած գործի կազմակերպութեան մի կողմը միայն. այն է՝ թարգմանիչները կարող ուժեր են ընտրւած. սակայն նիւթերի ընտրութեան գործը պատահականութեան է թողնւած։ Ռուս թարգմանիչներն այնքան հայերէն չգիտեն, որ իրենք ծանօթանան հայոց ամբողջ գրականութեան հետ և այդպիսով ընտրութիւններ անեն։ Նոյն իսկ այդ դէպքում եւս էլի յարմար պէտք է համարել գործի այլ եղանակով կազմակերպելը։ Ազգային գրականութեան լաւագոյն երկերը և գեղարւեստական կտորները ընտրել ու հաւանելը մի շատ դժւարին գործ է և անհատական ճաշակին թողնելու բան չէ. երբ այդ ընտրութիւնները կատարողը ա. անձնաւորութիւնն է, մի այլ պատկեր կը ստացւի, եթէ բ-ն է՝ մի այլ պատկեր, որովհետև մարդիկ իրենց կրթութեան, անցեալի, ուղղութեան, մտաւոր պաշարի պատճառով տարբեր տեսակէտներով են դատում նոյն նիւթին։ Յաճախ չի պատահում, որ գեղարւեստական նոյն երկը մի կողմից երկինք է բարձրացւում, միւս կողմից՝ հողին հաւասարեցւում։ Միթէ կեանքի այս երևոյթը մեզ աւելի շրջահայեաց չպէտք է դարձնէր հայ գրականութեան լաւագոյն կտորները ռուսերէն թարգմանելու գործի կազմակերպութեան ժամանակ։

Որ խնամքով գործի կազմակերպութիւնը թերի է, այդ պարզ երևում է մամուլի մէջ յաճախակի երևացող դժգոհութիւններից և փոքրիկ նկատողութիւններից։ Այդ դիտողութիւնները թերևս առիթ դարձան, որ Մոսկւայից պ. Լէօին դիմում եղաւ Ալիշանից ոտանաւոր կտորներ ընտրել և Մոսկւա ուղարկել։ Նա էլ, այդպէս է վարւել, ինչպէս պարզւում է պ. Լէօն «Հորիզոնի» տւած իր բացատրութեան մէջ։ Բայց սա նշանակում է գործը լաւ կազմակերպել. ոչ։

Դիմումներ անելը անհրաժեշտ է, բայց դրանով գործի կազմակերպութիւնը էլի չի դրւում խնդրին կայուն հիմքերի վրայ։

«Հորիզոն»-ի 35 համարում ահա նոր լոյս տեսաւ պ. Վ. Փափազեանի «Անգիտութիւն, թէ՞ անփութութիւն» յօդւածը, որը մեզ կասկածի մէջ է ձգում, թէ արդեօք միջնադարեան մեր գրականութեան աչքի ընկնող մի քանի գոհարներ թարգմանւել են, թէ ոչ։

Նիւթեր ընտրելու գործը աւելի լայն հիմքերի վրայ պէտք է դրւէր. խմբակցական աշխատանքը այս դէպքում մանաւանդ ամենաարդիւնաւոր ձևը կարող էր լինել։ Պէտք է մեր հայ գրականագէտներից և գրական քննադատներից մի մարմին կազմակերպւէր, որը և նիւթերի ընտրութեան գործը իր ձեռքը վերցնէր. անհատական ճաշակը խմբակցական աշխատանքների ժամանակ աւելի քիչ առիթներ կունենայ սխալներ անելու։ Եթէ ուշ չէ, այս ուղղութեամբ ցանկալի է փորձեր անել. չպէտք է մոռանանք, որ գուցէ դեռ երկար ժամանակ ենք սպասելու, որ նորից այսպիսի գեղեցիկ միտք յղացւի ու իրականացւի։

Գ. Եղիկեան

ԼՐԱՏՈՒ

ԹԻՖԼԻՍ

Փետրուարի 15-ին Կովկասի Փոխարքային ներկայացան մայոր Նազարով և Կովկասեան պարենաւորման գործի գլխաւոր լիազոր Շաչկովսկին և փետրուարի 9-ին Կովկասեան բանակի հրամանատար Ա. Ն. Իւդենիչի կինը, որն ընդունելութիւնից յետոյ Նորին Կայսերական Բարձրութեան կողմից հրաւիրւեց նախաճաշի։

✦ Ինչպէս յայտնի է, սրանից մի մի քանի ամիս առաջ Եապոնիայի հայ գաղութից գաղթականների համար պոստով ուղարկւած էր բաւական քանակութեամբ հագուստեղէն, բայց պոստը 447 ռ. 34 կ. է պահանջում այդ ծանրոցը յանձնելու համար։ Գեներալ-մայոր Թամամշեւը միջնորդել էր մինիստրութեան առաջ, որ վերջինս այդ գումարը չվերցնի. միջնորդութիւնը յարգւած է և շուտով հագուստեղէնի ծանրոցը կը յանձնւի ըստ պատկանելոյն։

✦ Գեներալ-մայոր Թամամշեւը 24,000 ռ. է յատկացրել Պոլովեւսկայա փողոցի վրայ գտնւած արհեստանոցում 6000 կտոր սպիտակեղէն ճերմակեղէն, կանանց 2000 շրջազգեստ և երեխաների 4000 կտոր հագուստ պատրաստելու։

✦ Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ Նահանգների տեղական հիւպատոս Ֆ. Վ. Սմիտը միջնորդութիւն է յարուցել Կովկասեան ռազմաճակատի գաղթականական գործի գլխաւոր լիազոր գեներալ մայոր Թամամշեւի առաջ, որ վերջինս կարգից դուրս «նարեադներ» տայ գաղթականների համար 1 վագոն շաքար, 1 վագոն նաւթ և բենզին փոխադրելու համար։

✦ Թիֆլիսի նահանգապետ Ե. Ն. Պանով և Կարսի գեներալ-մայոր Սուչչինսկին միասին միջնորդութիւն են յարուցել պարենաւորման գործի լիազոր Շաչկովսկու առաջ և խնդրել են, որ իրենց խնամքին յանձնւած նահանգների համար կենսամթերքներ հասցնեն իր ժամանակին և կանոնաւորեն փոխադրութեան գործը։

✦ Հայոց Ազգային Բիւրոն մեզ խնդրում է տպել, որ հայ կամաւորների և նրանց խմբապետների ալբոմը, որ վաճառւում էր յօգուտ կամաւորների ընտանիքների, այժմ բոլորովին սպառւած է, այնպէս որ պատւէրները կը մնան անհետևանք, եթէ պահանջողներ լինեն։

✦ Կովկասեան ճակատի գաղթականական գործի գլխաւոր լիազոր գեներալ մայոր Թամամշեւը 10,000 ռ. է ուղարկել Դիադինի շրջանային կառավարչին եզիդի-գաղթականներին բաժանելու համար։

✦ «Լոյս» Որբախնամ ընկերութեան վարչութիւնը, Ի. Կ. Մութաֆեանի մահւան տարելիցի առիթով, հանգուցեալի ընտանիքից 80 ռ. նւէր է ստացել։

✦ Քաղաքների Միութեան Կովկասեան բաժանմունքը երեկ 3 ֆելդշեր ուղարկեց Ջուլֆա, այնտեղի գաղթականներին բժշկական օգնութիւն հասցնելու համար։

✦ Էւակուացիոն-բժշկա - սանիտարական մասի Դեպուտ Կառավարչի օգնական Բերնովը միջնորդել է Քաղաքների Միութեան առաջ, որ վերջինս Կարսում - Էրզրում գծի վրայ կազմակերպի բժշկա-սննդատու կայաններ. Քաղաք. Միութիւնը յարգել է Բերնովի առաջարկը։

✦ Ներկայումս Թիֆլիսում գոյութիւն ունին 8 կօօպերատիւ խանութներ. Կիրակի, փետրուարի 14-ին տեղի ունեցաւ վերոյիշեալ 8 կօօպերատիւ ընկերութիւնների ներկայացուցիչների ժողովը, որի մէջ որոշւեց բացի այդ 8 խանութներից բանալ քաղաքի զանազան մասերում էլի մօտ 15 խանութ։ Այդ բանը ի գլուխ բերելու համար կօօպերատիւ ընկ. ներկայացուցիչները խնդրել են քաղաքային վարչութեանը, որ իրենց աջակցի կենսամթերքներ գնելու և փոխադրելու գործում։

✦ Պարենաւորման գործի Կովկասեան գլխաւոր լիազոր Շաչկովսկին, ծառայութեան գործերով, երկու շաբաթ ժամանակամիջոցով մեկնեց Պետրոգրադ։

✦ Այս տարի, յունւար ամսում, տրամւայը ունեցել է 3,653,753 երթեւեկողներ, որոնցից ստացել է 167,509 ռ. 25 կ., միջին հաշւով իւրաքանչիւր վագոնը տւել է 52 ռ. 29 կ. մուտք, իսկ անցեալ տարի, նոյն ամսում երթեւեկողները 56,793 մարդով և մուտքը՝ 24,996 ռ. 33 կ. պակաս է եղել։

✦ Երեկ Էրզրումից վերադարձան Տիչկով և Նիկոլաեւը, որոնք գնացել էին այնտեղ զինւորներին նւէրներ բաժանելու համար։ Նրանք պատմում են, որ Կովկասեան բանակին առանձնապէս հարկաւոր են ճերմակեղէններ և ծխախոտ. նւիրատուները թող այդ բանը ի նկատի ունենան և նւէրները ուղարկեն յատուկ լիազորների միջոցով, որովհետև, ինչպէս պարզւել է, նւէրների մեծ մասը չի հասնում իր նպատակին։

✦ Կիրակի, փետրուարի 14-ին Ալեքսանդրապոլից մինչև Թիֆլիսի շրջանային դատարանի 1-ին քրէական բաժանմունքի սեսսիան. սեսսիայի նիստերը շարունակելու են մինչև փետրուարի 21-ը։

✦ Քաղաքների Միութեան Կովկասեան բաժանմունքի կոմիտէին Բաքւից հաղորդում են, որ Ուրմիայի լճի շրջանում գործող Միութեան հաստատութիւնների համար գնւած են 1 միակայմ առագաստանաւ, 3 բեռնակիր նաւ և մակոյկ։

ԿՈՎԿԱՍ

Պոստային վարչութիւնը վերջին օրերս պոստ-հեռագրական բաժանմունքներ է բաց անում Երեւանի նահանգի Մեղրի գիւղում, Սալախնայում (Սեւանի գաւ.) և Բաթումի շրջանի Սուպսա գիւղում։

✦ Դոմանովի խուտորից (Կուբանսկ. շրջ.) հաղորդում են, որ տեղական գիմնազիայի աշակերտները մի երեկոյթ են կազմել և հասոյթը 802 ռ. 20 կ. ուղարկել են Կովկասի Փոխարքային նւէրներ գնելու այն զինւորների համար, որոնք մասնակցել են Էրզրումի անառիկ, հերոսական գրաւմանը։

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ.—Այս օրերս էջմիածնի Քաղաքների Միութեան բաժանմունքի երրորդ սուր-վարակիչ հիւանդանոցում բծաւոր տիֆից վախճանւեց Մոսկւայի Հայկական կոմիտէի Աշտարակում գտնւող որբանոցի քոյրերից՝ օր. Զարմանդուխտ Ենգիբարեանը։ Հանգուցեալը բծաւոր տիֆով վարակւել էր Երեւանում։ Օրիորդը բոլորովին երիտասարդ էր և բնիկ հին-Նախիջևանցի։ Նա մի երկու տարի վարժուհի է եղել իր հայրենի գաւառական քաղաքում։ Չորս ամիս էր, ինչ հանգուցեալը Աշտարակում էր պաշտօնավարում։ Գաւառական օրիորդի խնկական տիպն էր հանգուցեալը իր մաքուր, անարատ և անբիծ բնաւորութեամբ և վարք ու բարքով։ Նա էր միակ մխիթարանքը, սփոփողը և կերակրողը իր բազմանդամ ընտանիքի։ Նրա մահը խորը կսկիծով յուզեց բոլորին։

— Բծաւոր տիֆը բաւականաչափ տարածւած է Վաղարշապատում և շրջակայ գիւղերում։ Ներկայումս բծաւոր տիֆի համար գոյութիւն ունի այստեղ երեք հիւանդանոց, երկուսը չափահասների համար, իսկ մէկը երեխաների։ Պէտք է խոստովանել, որ երեխաների մէջ մահացութիւն տեղի չէ ունենում բոլորովին, իսկ չափահասների մէջ մեռնողների տոկոսը շատ փոքր է։ Բծաւոր տիֆի դէմ մաքառման գործում մեծ ջանք են թափում բժիշկներ պ. պ. Դր. Տէր Մկրտչեան, ամերիկահայ բժիշկ Ցովսէփեան և տաճկահայ բժիշկ Պոլիսեան։

— Էջմիածնում բծաւոր տիֆով հիւանդացել էր ճեմարանի վերակացու և էջմիածնի «Եղբայրական Օգնութեան» որբանոցի վերահսկիչ պ. Արտ. Գրիգորեանը։ Վարակւելը տեղի է ունեցել որբանոցում, որտեղ որբերի և ծառայողների մէջ բազմաթիւ դէպքեր են տեղի ունենում։ Այժմ նա առողջացել է և նորից իր գործն անցել։

Ա. Մալխասեան

digitised by A.R.A.R.@

ԱՐԹԻԿ (Ալէքս. շրջան)—Յունուարի 27-ին Հառիճում, իսկ 28-ին Մեծ Բաշ-գիւղում Թեմական տեսուչ պ. Թ. Եզմալեանի հրաւէրով կազմակերպւեցան փորձնական դասեր հայոց և ռուսաց լեզուներից, տարբեր բաժիններում։ Մասնակցում էին Արթիկի, Հառիճի, Մեծ-Բաշ-գիւղի, Մեծ-Արխւալիի և Նորաշէնի ուսուցչական կազմերը։ Կասկած չկայ, որ դասերը տւեցին զգալի արդիւնք։ Վերջում տեսուչը չեշտեց դասախօսութիւնների կարիքը, որը ուսուցչութեան կողմից զանց է առնւած։

Յ. Տ. Բարսեղեան

ՂԶԼԱՐ.—Մի ամսից աւելի է, որ նորակառոյց Պրախլադնի-Ղզլար երկաթուղու գծի վրայ սկսել է երթեւեկութիւնը. արտահանւում է ամեն ինչ —միս, ձուկ, իւղ, կաթ, թռչուններ, որոնց գները հսկայական չափերի են հասնում զզլարցու համար, միւս կողմից շաքարի, թէյի, բրնձի և այլ անհրաժեշտ մթերքների փոխարէն երկաթուղին բերեց զանազան «արտիստների» խմբեր, ծանրանալու զզլարցու առանց այն էլ քայքայւած գրպանի վրայ, այսպէս եկան Շահէնի դրամատիկական խումբը, Թաշճեանի օպերետային խումբը «Արշին մալ-ալանով», ամի Գողալիուս իր ֆոկուսներով, ցիրկ... և Կոստանեանի անջատւած խումբը։

Տեղացի

ԱՇՏԱՐԱԿ.— Յունուարի 31-ին կայացաւ «Յոյս» սպառ. ընկերութեան, ընդհանուր ժողովը։ Խանութը իր գոյութեան երեք տարւայ ընթացքում կարողացել է աշխատաւոր դասակարգի մեծ մաս ազատել տեղական հարուստների ճիրաններից և մատակարարել ժողովրդին աժան գնով զանազան մթերքներ։ Գլխաւորապէս մեծ դեր խաղաց խանութը այս պատերազմի ժամանակ. անհրաժեշտ մթերքները ուրիշ խանութներում ծախւում էին առասպելական գներով, իսկ ընկերականը՝ առաջւայ գնից շատ քիչ փոփոխութեամբ էր մատակարարում։ Խանութ ունի 260 ընկերներ, որոնց մեծ մասը աշխատաւոր դասակարգից է։ Այս տարի աշխատել է 2115 ռ.46 կ., ունեցել է ծախս 1582 ռ.22 կ., որի մէջ մտնում է ծառայողների ռոճիկը։ Խանութն ունի 4,278 ռ.92 կ. դրամագլուխ, ունեցել է շրջանառութիւն 36,976 ռ. 84 կ.։ Ընդհանուր ժողովը լիազօրութիւն տւեց նոր վարչութեան անդամներին հարկ եղած դէպքում փոխառութիւն կնքելու բանկերի հետ։ Ընտրւեց ընդհանուր կառավարիչ Գեղամ Ղափանցեան 600 ռ. ռոճիկով։

— Տեղիս գաղթականութիւնը նեղւում է վառելիքի պակասութիւնից. վաղը, միւս օրը Մոսկւայի Հայկական կոմիտէի տեղումս գործող ճիւղը բանալու է թէյարան ընդհանուրի համար։ Բացւել է գաղթականների երեխաների դպրոցը. առայժմս յաճախում են 120 հոգի։

Ս. Գոյոյեան

ՍՈՒԼՏԱ (Ախալք. գաւ.)—Շրջաբերական հրաման ստացւեց գաւառիս հաշտարար միջնորդից, որ շուտով կայանալու է բոլոր գիւղական պաշտօնեաների նոր ընտրութիւն։ Գիւղական պաշտօնեաներն են՝ տանուտէրը իր օգնականով, գիւղի խւզբաշին, գիւղական դատաւորները, հասարակութեան գրագիրը։ Շատ անգամ այդ պաշտօնեաների մասին անչափ ամբաստանութիւններ են թափւում, թէ կաշառակեր են, անարդար են, պարտազանց են, ծոյլ են...

Ա. ք. Բ.

ՉԻԿԴԱՄԼՈՒ (Երեւանի գաւառ).—Յունուարի 24-ին մասնակցութեամբ 94 անդամների կայացաւ գիւղիս փոխատու-խնայողական ընկ. հերթական ընդհանուր ժողովը։ 1915 թ. հաշւետւութիւնից երեւաց, որ ընկերութիւնը զուտ արդիւնք է ունեցել 1,542 ռ. 18 կոպ.։ Ժողովը, հաստատելով հաշիւը, անցաւ զուտ արդիւնքի բաշխման, որը կատարւեց այսպէս. ա) աւելացնել սեփական հիմնական դրամագլխին 617 ռ., բ) պահեստի դրամագլխին 154 ռ. 18 կ., գ) պահադրամներին (լրիւ չկազմած պայերին) 420 ռ., դ) Չիկդամլուի երկ-դասեան դպրոցին 250 ռ., ե) գիւղիս Սեյիդի կամուրջը շինելուն 101 ռ.։ Ժողովը, աւելացնելով վարչութեան վարձատրութիւնը 60-ական ռուբլով, դրացւեց վարչութեան գանձապահի և խորհրդի մէկ անդամի ընտրութեամբ։ Վերընտրւեցին Գ. Տէր-Գէորգեան գանձապահի պաշտօնում և Վ. Վարդանեան՝ խորհրդի անդամի պաշտօնում։

ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՐՄԻՐ-ԱՂԲԻՒՐ (Շամշ.). Թեմական տեսուչ պ. Ստ. Տէր-Աւետիքեանը փետրուարի 8 ին այցելեց գիւղի ծխական դպրոցը, ուր քննութիւն կատարեց։ Նոյն օրը երեկոյեան գումարեց ծխական ժողով, յորդորեց գիւղացիներին դպրոցն աւելի կանոնաւոր հիմքերի վրայ դնելու մասին։ Խօսեց նաև շինութեան հարցի շուրջը։ Դպրոցը սեփական շէնք չունի. գիւղացիք երկու տարի առաջ պատրաստել են քար և այլ հարկաւոր նիւթեր, բայց որովհետև գիւղացիների մէջ տեղի հարցը տարաձայնութիւն է առաջացրել՝ ուստի առայժմ մնում է դպրոցը առանց յարմար ու սեփական շէնքի։ Տեսչին յաջողւեց համոզել գիւղացիներին շէնքը շինել գիւղի ծայրին, որն աւելի յարմար է։ Ընտրւեց 5 հոգուց բաղկացած մի մասնաժողով, որը պիտի գանձի շինութեանը յատկացւած գումարները և պիտի հոգ տանի գործը գլուխ բերելու։

Մելիք

ԱՐՈՒԵՍՏ ԵՒ ԳԻՏՈՒԹ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

«Ֆեօդոր Իօհաննովիչ արքան», ողբերգութիւն Ա. Տոլստոյի, 7 պատկերով.

Իր բենեֆիսին պ. Ալիխանեան ընտրել էր այս դժւարին ողբերգութիւնը։ Դժւարին ենք ասում այն պատճառով, որ Ֆէօդոր արքայի դրաման շատ ներքին է, դժւար որոշելի և աւելի գրական է քան բեմական։ Եւ յետոյ այդ դերը պահանջում է այնպիսի հանդիսականներ, որոնք չեն կարծում որ արքայի դերը կոմիքական է, այլ որ գոնէ գլխի են ընկնում, որ դա լուրջ դեր է։ Ահա այդ բաները աչքի առաջ ունենալով, մենք գոհ ենք պ. Ալիխանեանի խաղից և այն էլ ինչ ինչ վերապահութիւններով։ Պ. Ալիխանեանը խօսում էր համարեա միշտ միենոյն նոտայով և դիմախաղին տալիս էր միօրինակ գծեր։ Չնայած սրան՝ պ. Ալիխանեանը կարողացաւ պատկերացնել ակամայ թագաւորին և տանջւող մարդուն՝ առանց ընկնելու էֆեկտների ետեից։

Զուսպ պահւածք և համապատասխան խօսւածք ունէր պ. Սևումեան Գոդունովի դերում։ Եթէ նախավերջին տեսարանի նրա մի քիչ աւելի բարձրաձայն խօսւածքը մէջտեղից հանենք՝ նա միանգամայն յաջող Գոդունով էր հենց միայն իր պահւածքով։

Շատ գեղեցիկ գրիմ ունէր պ. Մանւէլեան (Լուպ-Կլեշնին)։ Շատ յաջող էր նաև նրա խաղը, ձայնը, դիմախաղը, որ նրա միւս դերերից միանգամայն տարբեր էր, նոր և հետաքրքիր։ Մինչև անգամ առոգանութիւնը նա կարողացել էր համաձայնեցնել իր դերին։ Եթէ մի երկու սայթաքումները չլինէին, որ երևի դերի նորութիւնից էր, կասենք որ նա փայլուն տարաւ իր դերը։

Պատկառազդու Շույսկի էր պ. Աբէլեան, թէև թոյլ կարելի էր համարել գիշերւայ տեսարանում. բայց մնացած տեղերը նա տիպիկ, կենդանի իշխան էր։ Մնացածները՝ գլխաւորապէս Յասմիկ, Ժասմէն, Մամիկոնեան, Աւետեան, Բերոյեան, Սուրաբեան և Ագեան պահեցին անսամբլը։

Բենեֆիցիանտը բաւականին ընծաներ ստացաւ, նաև ջերմ ծափահարւեց։

Դ. Դ.

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պարիզում ապրող թիւրք էմիգրանտների շրջաններում տեղեկութիւններ են ստացւած, որ խլրտումը Պոլսում ընդգրկել է նաև ժողովրդական ստորին խաւերը, որոնք մինչև այժմ հեռու էին մնում քաղաքականութիւնից։ Կարգը պահպանելու համար երիտասարդ թիւրքերը ստիպւած են պահել մայրաքաղաքում գերմանական 30,000 զօրքը, որը վաղուց վճռւած էր ուղարկել Միջագետքի ճակատը։

— «Ран. Ут.»-ին հաղորդում են, որ ոստիկանութեան պաշտօնը Պոլսում իրենց ձեռքն են առել գերմանացիները։ Ոստիկանապետ նշանակւած է էնւէրի եղբայրը։ Ասում են, թէ պրինց Իւսուֆ-Իզզեդինը սպանւած է այն պատճառով, որ նա դաւադրութիւն է եղել կազմած Դարդանէլը բանալու և Պոլիսը դաշնակիցներին յանձնելու համար։

— Տեղի է ունեցել յունաց կոստանդին թագաւորի տեսակցութիւնը Վենիզելոսի հետ։ Տեսակցութեան հետևանքը յայտնի չէ։

— Պարիզում կարծում են, որ գերմանացիների յարձակումը Վերդենի մօտ նպատակ ունի բարձրացնելու գերմանացիների վարկը չէզոք պետութիւնների աչքում։ Վիլհելմը մեկնել է դէպի Վերդենի ճակատը։

— „Рус. Инвалидъ"-ն ասում է. Վերդենի մօտ կատարւող անցքերի հետ միաժամանակ չէզոք մամուլը մատնանշում է այն հանգամանքը, որ չի դադարում զինւորական գնացքների շարժումը արևմտեան ճակատից դէպի հարաւ-արևելք։ Գերմանիայի ներսն եղած ռեզերվները նոյնպէս ուղարկւում են նոյն ուղղութեամբ։ Վերջին հանգամանքն արժանի է լուրջ ուշադրութեան, որովհետև դեռ ևս տեսնւած չէ, որ գերմանացիները որևէ զօրամաս շպրտած լինեն ռուսական ճակատից դէպի արևմտեան ճակատը։ Ընդհակառակը այն բոլոր զօրքերը, որ ռումինների յառաջխաղացման ժամանակ բերւած են Գալիցիա և Բուքովինա, շարունակում են մնալ ռուսական ճակատի վրայ։ Բացի սրանից, նկատւած է, որ Բալկաններից զօրքեր են փոխադրւած դէպի ռուսական ոչ միայն հարաւ-արևմտեան ճակատը, այլ և դէպի արևմտեան Դւինայի ափերը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Արճէշ, 7 յունուարի

Հայ կամաւորների I գնդի հրամանատար Սմբատը ստացել է Թիֆլիսի երեք օրիորդների նւիրաբերած «Ազատութիւն ընդ միշտ ազատութիւն» վերտառութեամբ և 7 ոսկեթել աստղերով կարմիր գոյնի թանկարժէք մի դրօշակ։ Ամբողջ գունդը շնորհակալութիւն և գոհունակութիւն է յայտնում իր քոյրերին, նրանց խրախուսիչ և քաջալերական քայլերի համար, խոստանալով սրբութեամբ կրել այդ խաչը իր վզին և շարունակել արդէն սկսած ուղին, քանի որ ուժ ունի բազուկում և բաբախում իր սրտում։ Թող այդ 3 քոյրերի քաջալերիչ ընթացքը օրինակ հանդիսանայ ուրիշներին ևս գոնէ այս արիւնոտ օրերում։

Ի դիմաց Հայկ. I գնդի՝ Նաւարշ

Թաւրիզ, 4 փետրուարի

Թոյլ տւէք թերթիդ միջոցով յայտնելու, որ հանգուցեալ եղբօրս՝ բժշկապետ Աւանեանի սեպհական դեղատունը, հանգուցեալի կարգադրութեամբ, իր բոլոր պարագաներով և գործիքներով յանձնեցի տեղիս «Կանանց կոմիտէին» Սալմաստ ուղարկւելիք երկու գթութեան քոյրերի հետ, յանձնելու համար Սալմաստի Փայաջուկ գիւղի հիւանդանոցին, որը գըտնւում է շատ աննախանձելի դրութեան մէջ։

Աննա Գէորգեան

Աշտարակ, 6 փետր.

Ցայտնում ենք մեր խորին ցաւակցութիւնը ծնողներին և ընկերուհիներին օր. Զարմանդուխտ Ենգիբարեանի վաղաժամ մահւան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ էջմիածնում բծաւոր տիֆից փետրուարի 4-ին։

Մոսկւայի Հայկ. կոմիտէի Ա. բժշկա-սննդատու խմբի անդամուհիներ եւ անդամներ

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացել ենք.

Շամշադին — Մովսէս գիւղից, Չինարի գիւղացի երիտասարդ Յովսէփ Վարդանեանի օրիորդ Վարդանոյշ Աւալեանի հետ նշանադրութեան հանդէսի ժամանակ Բագրատ Բաղալեանի նախագահութեամբ հանգանակած 21 ռ.։

Նւիրատուներն են.

Տէր-Յովհաննէս Բաղալեան 1 ռ., Մ. Բիլեան և Յ. Վարդանեան 2-ական ռուբ., Մ. Պապեան, Խ. Մակարեան, Ո. Պապեան, Ղ. Աւագեան, Յ. Խաչատրեան, Յ. Զանգլեան, Ս. Մակարեան, Յ. Ալբեևեան, Յ. Միրզայեան, Բ. Բաղալեան, Ղ. Բիլեան. Յ. Աւալեան 1-ակ. ռ., տ.տ. Զ. Բաղալեան և Գ. Աւագեան 50-ակ. կ., Օ. Բիլեան, Ա. Վարդանեան, Էլիս. Աւալեան 1.ական ռուբլի։

Ստ. Սմբատեանի անւանակոչութեան երեկոյթին բժիշկ պ. Գ. Խարազիլեանի առաջարկութեամբ ներկայ եղող հիւրերից հաւաքւած 85 ռուբ.։

Նւիրատուներն են.

Ուսուցիչ Ստ. Սմբատեան 50 ռ., Գ. Չաչիկեան 26 ռ., Ա. Ուչիարեան 10 ռ., բժ. Գ. Խարազիլեան, Ն. Աբրահամեան, Գ. Թէլմեան 5-ակ. ռ., լուսանկար Մինիկ, Հ. Բարսեղեան 2-ակ. ռ., Մ. Բախչեան 3 ռ., Վ. Սաֆարեան, Կ. Յովհաննիսեան և Ե. Սմբատեան 1-ակ. ռ., գումարն է 111 ռ., որից 26 ռ. որբերի օգտին։

Վորոնցովկայի հայերից ժողոված նոյեմբ և դեկտեմբ. ամսավճարները 6 ռ.։

Նւիրատուներն են.

Ա. Ամիրջանեան, Երէցեան Գ., Դոխուզեան Գ., Լ. Տէր-Մովսէսեան 1-ակ. ռ., Հ. Ամիրջանեան, Զաղինեան Մ. 80-ակ. կ., Ղ. Յարութիւնեան 40 կ.։

Հին-Ղրիմից Մարտիրոս Տէր-Կարապետեանի միջոցով 20 ռ. 35 կոպ.։

Նւիրատուներն են.

Ե. Յովակիմեան 10 ռ., Մ. Աբգարեան 3 ռ., Մ. Տէր-Կարապետեան 2 ռ., Աղ. և Ս. Գալստեաններ 2 ռ., Ա. Յովհաննիսեան, Ա. Աչէեան 1-ակ. ռ., Մ. Պօղոսեան 50 կ., А. И. Ашкинази 55 к., В. Е. Кисеевъ 10 к., Котя 20 коп.

Տեօմեր-Ռեւադի մանր վաճառականների մուտքերից 165 ռ. 50 կոպ.։

Նւիրատուներն են.

Եղբ. Բասենցեան, Եղբ. Մաղաքեան 10-ակ. ռ., Բ. Տէր-Մաթէոսեան, Վ. Մելիք-Բարսեղեան, Ա. Գրիգորեան, Ն Գափրեան, Խ. Ամիրաղեան, Խ. Մելիք-Մարութեան, Գ. Տէր-Թադէոսեան, Մուրեան և Թահրիմերդեան, Ա. Բախշինեան, Յ. Աղասեան, Տ. Գաբրեան 5-ական ռ., Ամիրեան և Տէր-Խաչատրեան 4 ռ., Ե. Դաղաշեան, Ա. Աւագեան, Ս. Արալեան, Յ. Մկրտումեան, Յ. Վանցեան, Յ. Բաղդեան, Ա. Գրիգորեան, Մ. Վիլվիլեան, Ս. Եազորով, Գ. Աֆրիկեան, Ա. Մըտրվրաձէ, Եղբ. Չիթչիեաններ, Ս. Պապով, Դ. Ղազարեան, Ս. Սոմխով 3-ակ. ռ., Մ. Անարոնեան, Լ. Տէր-Ղեւոնդեան, Գ. Գաբրիէլեան, Ս. Յակոբեան, Գ. Մոսմթաւաչիլի, Գ. Գազարեան, Լ. Տէր-Գրիգորեան, Գ. Յարութիւնեան, Ս. Ղազարեան, Մ. Զոհրաբեան, Դ. Թաթուլեան, Գ. Վիլվիլեան, Ս. Յարութիւնեան 2-ական ռ., Յ. Այվազեան 1 ռ. 50 կ., Գ. Պօղոսեան, Մ. Կախոբեան, Թ. Օնիկաձէ, Բ. Յովհաննիսեան, Ս. Գասպարեան, Ս. Պօղոսով, Յ. Յարութիւնեան, Յ. Խաչատրեան, Ա. Փառաբով, Ս. Մըկրտչեան, Ա. Էյլազեան, Ա. Գուզանով, Վ. Գաբրիէլեան, Մ. Մարգարեան 1-ական ռ.։

Ապարանի շրջանի Գիւլլուջա գիւղի բնակիչ Մեսրոպ Յարութիւնեանի միջոցով 5 ռ.։

Նւիրատուներն են.

Ս. Տէր-Յովհաննիսեան, Ա. Տէր-Յովհաննիսեան, Մ. Խալաթեան, Յ. Աղաբաբեան, Բ. Ներսիսեան, Մ. Սարգիսեան, Մ. Վահանեան, Ե. Սարգիսեան, Ա. Յովհաննիսեան, Մ. Յարութիւնեան 50-ակ.։

Յակոբ Նաչիհիրեանի միջոցով պ. Եսայիից 20 ռ.։

Քրեցի Պօղոս Փափազեանց 2 ռուբ. 50 կ., Յովհ. Սիրականեանից 2 ռ., Համբ. Դաւթեանից 1 ռուբ., Ովաննես Բոյոյեանից 1 ռ.։

Պետրոգրադի Ռուս-Ասիական բանկի հայ ծառայողներից 100 ռուբ., նոյն բանկի ծառայողներից 40 ռ.։

Նոր ստացել ենք 475 ռ. 85 կ., մեզ մօտ ունէինք 12 330 ռ. 94 կ., ընդամենը մեզ մօտ կայ 12,806 ռուբ. 79 կ.։

Խմբագիր՝
Ս. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՓՆՏՌՈՒՄ ԵՆ

1) Գաւաշի Գառականց գիւղից Սամուէլ Մովսիսեան. փնտռողն է Մովսէս Տ. Յովհաննիսեան։

2) Գոլանուխի Կոփ գիւղից, Յովհաննէս Մարգարեան (Բերդ Խաչոեան). մեծ գաղթին կորսւած։ Ցայտնել Ելիզաւետինսկայա, № 10։

3) Վանի—Արտամետի Մարգար Սահակեան, տարի ու կէս է, որ լուր չունի իր ընտանիքից։ Խնդրում ենք տեղեկութիւն ունեցողներից, յայտնեն հետեւեալ հասցէին. Թիֆլիս, Պուշկինսկի պասսաժ, № 25, «Տեղեկատու Բիւրօ»։

4) Գոլանուխի Խարաբլու գիւղից, Կարօ Աւետալեան (Ղազարեան), պատերազմից առաջ Պոլիս է եղել։ Խօսել են, որ յետոյ անցել է Բուլղարիա և գրւել կամաւոր։ Փնտռողն է նրա կինը՝ Պերսօ Հայւեց. Բեբութովսկի № 7.

ԳՏՆՒԵԼ Է

Սրանից առաջ «Հորիզոն»-ում յայտարարւած է եղել, որ կորւած է վանեցի Զարուհի Ֆարֆէլեան, 18 տարու. ի գիտութիւն խնամքներին յայտնում ենք, որ յիշեալը գտնւում է «Աստղաբաշխ»-ի խմբագիր պ. Աստ. Երիցեանի տանը։

«ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԲԻՒՐՈՆ» ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒՄ Է

ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐ

Ստանալով մի նամակից տեղեկանում ենք, որ Բերեզովկայի մէջ (Զաբայկալսկի շրջան) գտնւում են 320-ի մօտ հայ գերիներ, որոնցից մեզ յայտնի են առ այժմ հետեւեալները.

Նշան Նազճեան—վանեցի, Տիգրան Մուրադեան (Շաւօյեան) Կարճկանի Սորփ
Սաֆար Պետրոսեան » Եղեգիս
Մանուկ Գէորգեան » Փրխուս
Արրօ Աւետիսեան » Ուրանց
Ղազար Տ. Յովհաննիսեան » Եղեգիս
Մխօ Կուրանեան Գաւաշի Հիրիչ.
Մանուկ Սահաքանեան, Սարգիս Մարտիրոսեան, Արշակ Արշակունեան, որոնք յայտնի չէ որտեղացի են։

Սրանց պարագաներից և ծանօթներից խնդրում ենք, որ նրանց գրեն խորայիններին ուր գտնւելու և ինչպիսի վիճակ ունենալու մասին։

Իսկ յետագայ գերիներն էլ փնտռում են իրենց ազգականներն ու ծանօթները։

Գասպար Մկրտիչեանն ու Ռուբէն Փահլեւանեանը փնտռում են իրենց գիւղացի (Հայոց Ձորի Աթանանց) Թովմաս Մանուկեանը։

Սեններերիմ Յովհաննիսեանը (Հայոց Ձորի Անգղ) փնտռում է նոյն գիւղացի Եղիազար Աբրահամեանը։

Ղազար Սարգսեանը (Խիզանի Բասա) փնտռում է նոյն գիւղացի Դալոյ Գասպարեանը։

Մկրտիչ Տ. Աբգարեանը (Կարճկանի Օղանց) փնտռում է իր մայրն ու եղբայրը։

Խնդրում ենք բոլոր նրանց, որոնք տեղեկութիւն ունեն վերոգրեալների մասին, բարի լինեն տեղեկացնել կամ գերիների հասցէով.—Березовка, Забайкалской обл. և կամ ուղղակի մեզ—«Տեղեկատու Բիւրօ», Թիֆլիս, Պուշկինսկի պասսաժ, № 25. 176 1—1

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ ԱԽՏԱՑԻ

(Երեւանի նահանգ) բացւելիք որբանոցի համար հրաւիրւում է մի կառավարչուհի կրթական ցենզով։ Թոշակ ամսական 50 ռ., բնակարան և ուտելիք։ Դիմել Երեւան, Սիրական Տէր Մարտիրոսեանին։
178 1—1

ՆՈՐ ՅՈՅՍ ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ
— ՆՈՐ ՈՅԺ —
ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ՏԱՆՋԱՆՔՆԵՐ

Ջղայնութիւնը, ջղային թուլութիւնը, ընդհանուր թուլութիւնը և սեռական թուլութիւնը առաջանում են միմիայն գլխի և մէջքի անկանոն և թոյլ գործողութիւնից։

Այդ անկանոնութիւնը կարող է լինել ժառանգական, կամ առաջ է գալիս, երբ կեանքը պահանջում է մարդուց մեծ, ծանր աշխատանք՝ նիւթական պակասութիւնների ժամանակ, կամ երբ մարդուն քայքայում են հազարաւոր վշտեր, մտածմունքներ, կարիք և կամ երբ նա հիւանդ է վարակիչ կամ ծանր հիւանդութիւններով, ինչպէս օրինակ սիֆիլիս, արիպեր, թոքախտ, մտաւոր փորձառութիւն և այլն, որոնք ի վերջոյ դարձնում են նեւրաստենիկ։

Նեւրաստենիկայի և ջղայնութեան նշանները. 1. առաւօտ տեղից վեր կենալիս զգում էք յոգնածութիւն, աչքերի մթագնութիւն, ընդհանուր մարմնային թուլութիւն, դառնում ջղային, բարկացկոտ, ձեր յիշողութիւնը թուլանում է, տանջւում անքնութիւնից, սկսում էք միայնակութիւն, զգում էք երբեմն ողնաշարի և մէջքի ցաւ, գլխի պտոյտ, մտաւոր և ֆիզիքական ուժը և առողջութիւնը կամաց-կամաց քայքայւում են, արագ շարժումների ժամանակ սիրտը անկանոն է բաբախում, խորժակ չունէք և այլն և այլն.

Մարդիկ յաճախ ուշադրութիւն չեն դարձնում այդ երևոյթների վրայ, բայց յետոյ արդէն ուշ է լինում. Սկզբից և եթ պէտք է բժշկւել, ա[illegible] բացնել մարմինը, պէտք է ուղեղի պակասած ֆոսֆորը լրացնել առանց որի ուղեղը և ջղերը չեն գործում.

Ֆոսֆորը աւելացնում է մարդու մէջ աշխատանքի էներգիա, եռանդ, երիտասարդութիւն.

Պարիզի յայտնի բժիշկ Գիէգին երկար աշխատանքից և փորձերից յետոյ աջողել է պատրաստել միակ դեղը որը պարունակում է իր մէջ մեծ քանակութեամբ ֆոսֆոր. այդ դեղը կոչւում էր Ստիմուլոլ, որը վերադարձնում է կորցրած երիտասարդութիւնը, առողջութիւնը և ընդհանուր ջղայնութիւնը և թուլութիւնը. արտասահմանի և Ռուսաստանի յայտնի պրոֆեսորները, բժիշկները և հիւանդները տալիս են իրենց գովասանքը և շնորհակալութիւնը և այժմ զանազան սանատորիաներում և հիւանդանոցներում բժշկում են հիւանդներին Գ[illegible] յայտնի բժիշկ Գիէգի հանճարեղ գիւտով՝ Ստիմուլոլով... Ահա ինչ են գրում Ստիմուլոլի բժշկութեան մասին բժիշկները.

Մեծարգոյ պարոն.

Մի ամսի չափ ուղեւորելով արտասահման՝ իմ հիւանդներին թողնում եմ լի յոյսով, որ նրանց ջղայնութիւնն ամբողջովին կը բժշկւի Ստիմուլոլով։

Եկատերինոսլաւ, կին-բժիշկ Դեմ[illegible] բովսկայա։

Մեծարգոյ պարոն.

Ձեր ուղարկած մի տուփ Ստիմուլոլը գործածեց մի ջղային հիւանդ, որ ունէր սաստիկ մաղասային թուլութիւն, անչափ զգայնութիւն, գերագրգռութիւն և սրտի անկանոն բաբախումն։

Իսկական Ստիմուլոլը Պատրաստւում է Ֆրանսիայում (Պարիզում), ամեն մի տուփ ունի գործարանի դրոշմ՝ Institut «D-r Calvet Paris». Մի տուփը բաւական է, որ [illegible] զգամ [illegible] գործողութիւն [illegible] ուզած [illegible] առողջութիւնը. [illegible] ուղարկւում է բոլոր երրորդական և Ռուսաստանի պրոֆեսորների, բժիշկների, հիւանդների գովասանքները և շնորհակալական նամակները։

Պատւէրները, փողը և նամակները ուղարկել 1) Тифлисское отдѣленіе Института доктора Кальве, Тифлисъ, Эриванскіе площ. Пушкинская 3, верхній этажъ отд. 5. (Խնդրեմ հասցէն գրել լրիւ, ինչպէս որ ռուսերէն գրւած է)։ Մէկ տուփը արժէ 7 ռուբ. հանապարհածախսով և վերադիր վճարով 5 կոպ. աւելի արժէ։ Ով ուղարկէ 7 ռ. փողը առաջուց լիովին, ճանապարհածախս չի վճարում, իսկ 4 տուփը արժէ 25 ռ.։

Վերադիր վճարով ուղարկւում է միայն 2 ռ. 10 կ. կանխավճար ստանալուց յետոյ։
885 0—6

КАТАРРЪ ЖЕЛУДКА
ГЕМОРРОЙ
ЗАПОРЪ
ИЗЛѢЧИВАЕТЪ РАДИКАЛЬНО, ИСКЛЮЧИТЕЛЬНО
Пилюли „КАТАГЕМО"
М. ДЕЛАМУРЕ.
ПРОДАЖА ВЪ ЛУЧШИХЪ АПТЕКАХЪ И ВЪ АПТЕКАРСКИХЪ СКЛАДАХЪ.
ИСКЛЮЧИТЕЛЬНЫЙ СКЛАДЪ ДЛЯ ВСЕГО КАВКАЗА
ЛАБОРАТОРІЯ М. ДЕЛАМУРЕ ТИФЛИСЪ
ЭРИВАНСКАЯ ПЛ. ПУШКИНСКАЯ 3,
ВЕРХНІЙ ЭТАЖЪ.
809 40 2

ԱՌԱՋԻՆ ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑ
ԿԱՊՍԻՒԼՆԵՐ
«ԳՈՆՈՋԱՆ»
ՏՐԻՊՊԵՐԻ
(ԳՈՆՈՐՐԷՅ) դէմ.
Փորձւած են Թիֆլիսի, Ռուսաստանի և արտասահմանի բոլոր բժիշկների և պրոֆեսորների կողմից
ԵՒ ՃԱՆԱՉՒԱԾ ԵՆ ՈՐՊԷՍ ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԻՋՈՑ,
ՏՐԻՊՊԵՐԻ բուժման գործում։
Նամակներով և պատւէրներով խնդրում ենք դիմել բացառապէս
Р. ШМИДТЪ, Тифлисъ, Давидовская, 36/о.
Ռ. ՇՄԻԴՏ, Թիֆլիս, Դաւիդովսկի, 36/օ. ԳԻՆՆ է 3 ռ. 50 կ.։
Անձամբ կարելի է ժ. 2-ից մինչև 5-ը հր.։
Գնահրել կարելի է ամբողջ օրը։
Ուղարկւում է նաև օտարաքաղաքացիներին 2 ռ. կանխավճար ստանալուց յետոյ։

Չկայ հիւանդութիւն աւելի սարսափելի և աւելի տեւական իր հետեւանքներով և բարդութիւններով, քան ՏՐԻՊՊԵՐԸ (գոնորրէյ)։ Վերջերս բժիշկները աշխատեցին գտնել այնպիսի միջոց, որը ազդեց ամենաշուտ գոնորրէյ հիւանդութիւնը առաջացնող պատճառների դէմ։ Բոլորը և Լեոնը գտաւ մի տեսակ արմատ, այլ [illegible], որոնք որոշ ատոմներ ունենալով են գոնորրէյի հիւանդութեան գրգռապատճառների։ Բայց գրեթէ բոլոր հետազօտողները եկան այն եզրակացութեան, որ ՏՐԻՊՊԵՐԻ պարբերման համար անհրաժեշտ է ոչ միայն արտաքին, այլ և ներքին բուժումն։ Սանտալի իւղը վաղուց յայտնի է եղել, որպէս ամենալաւ միջոց, բայց գործածելիս նա կծում է և ներկայումս գտնել շատ դժւար է. այդ պատճառով յայտնի պրոֆեսորներ՝ Լեսսեր, Բրաւն, Յէյդել, Ֆինգեր, Զելենե յանձնարարում են «Գոնոջան» կապսիւլները, որպէս ամենալաւ ներքին միջոց արիւնողներից դէմ, որը արագութեամբ բժշկում է ամենահին արիպերը անգամ։

Հարցրէք ինչ բժշկւում էք «Գոնոջան» կապսուլներով։ Այսօր ինձ կը յանձնարարէ որպէս ամենաառաւելական միջոց։ Այս միջոցը յանձնարարւել է բժ. ցատանաիցդ եւ բժ. կաճանց։
890 5—5

digitised by A.R.A.R.@